

Innst. O. nr. 89

(2008–2009)

**Innstilling til Odelstinget
fra næringskomiteen**

Ot.prp. nr. 43 (2008–2009)

**Innstilling fra næringskomiteen om lov om erverv og utvinning av
mineralressurser (mineralloven)**

Innhold

	Side		Side
1. Sammenheng	5	1.10 Tilsyn med undersøkelsesarbeider, prøveuttak og drift	11
1.1 Proposisjonens hovedinnhold	5	1.11 Sikring og opprydding	11
1.2 Bakgrunn for lovforslaget	6	1.12 Mineralvirksomhet i områder med samiske interesser	12
1.3 Lovens virkeområde, formål, mineral-kategorier og begrepsbruk	6	1.12.1 Lovens formål	12
1.4 Forholdet til annet regelverk	7	1.12.2 Forholdet til folkeretten	13
1.5 Leterett	7	1.12.3 Eiendomsretten til statens mineraler	13
1.5.1 Retten til å lete	7	1.12.4 Undersøkelse i Finnmark etter statens mineraler	13
1.5.2 Varslingsplikt på letestadiet	7	1.12.5 Utvinning og drift i Finnmark	13
1.5.3 Områder unntatt fra leting og undersøkelse	7	1.12.6 Forhøyet grunneieravgift ved gruvedrift i Finnmark	14
1.5.4 Leteretten og forholdet til Grunnloven § 105	8	1.12.7 Egne regler i områder med samiske interesser utenfor Finnmark	14
1.6 Undersøkelsesrett og prøveuttak	8	1.12.8 Ekspropriasjon i Finnmark	14
1.6.1 Erverv av undersøkelsesrett	8	1.13 Gebyrer og avgifter	14
1.6.2 Undersøkelsesområdet for statens mineraler	8	1.14 Overgangsregler	15
1.6.3 Undersøkelsesrettens innhold	8	1.15 Administrative og økonomiske konsekvenser	15
1.6.4 Prøveuttak	8	1.15.1 Mineralforetakene	15
1.6.5 Karantene ved opphør av undersøkelsesrett	9	1.15.2 Eierne av mineralressursene	16
1.7 Utvinningsrett	9	1.15.3 Samiske interesser ved mineralvirksomhet	16
1.8 Ekspropriasjon	9	1.15.4 Direktoratet for mineralforvaltning og annen offentlig forvaltning	16
1.8.1 Ekspropriasjon – statens mineraler	9		
1.8.2 Ekspropriasjon – grunneiers mineraler .	9	2. Komiteens merknader	16
1.8.3 Ekspropriasjonsmyndighet	10		
1.8.4 Ekspropriasjonsvederlaget	10	3. Forslag fra mindretall	19
1.8.5 Særregler for erstatningsutmålingen ved ekspropriasjon av forekomst av grunneiers mineraler	10		
1.9 Regulering av driften	11	4. Komiteens tilråding	19
1.9.1 Ny driftskonsesjonsordning	11		

Innst. O. nr. 89

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra næringskomiteen

Ot.prp. nr. 43 (2008–2009)

Innstilling fra næringskomiteen om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Nærings- og handelsdepartementet legger med dette frem forslag til ny lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven). Forslaget skal avløse lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven), lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) kapittel II, lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster (kalkstensloven), lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster (kvartsloven) og lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster (mineralavståingsloven). I tillegg legges det frem forslag til endringer i industrikonsesjonsloven kapittel V og i lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv.

Loven inneholder først og fremst bestemmelser som regulerer kommersiell leting, undersøkelse og utvinning av alle mineralske ressurser, bortsett fra olje, gass og vann. Flere andre lover har betydning for retten til å lete, undersøke og utnytte mineralske ressurser. Arealbruksbestemmelser og krav om tillatelser som finnes i annet lovverk vil derfor gjelde sammen med, og fortsatt være nødvendige, i tillegg til tillatelser etter mineralloven.

Departementet foreslår å opprettholde dagens grunnleggende skille mellom mineraler som eies av grunneier (ikke-mutbare) og mineraler som eies av staten (mutbare). Begrepene mutbare og ikke-mut-

bare mineraler foreslås erstattet henholdsvis med begrepene "statens mineraler" og "grunneiers mineraler" for å gjøre begrepsbruken i den nye mineralloven lettere tilgjengelig. Hvilke mineraler som er grunneiers og hvilke som er statens, samsvarer med gjeldende rett.

Lovforslaget gjelder for alle typer mineraler, både statens og grunneiers. For grunneiers mineraler foreslås ingen endringer med hensyn til den avtalefrihet som gjelder i dag. Retten til å undersøke og utvinne grunneiers mineraler må i utgangspunktet fortsatt bygge på avtale med grunneieren. Også grunneiers rett til vederlag må som i dag bygge på avtale mellom grunneier og driver.

Gjennom forslaget stimuleres det til økt aktivitet for næringen. Leterett etter grunneiers mineraler uten krav om samtykke er nytt i forhold til dagens regler. Undersøkelse og drift på slike mineraler reguleres først og fremst av avtaleretten, men med mulighet for ekspropriasjon. Det er grunneieren selv som gir de privatrettslige tillatelsene til undersøkelse og drift på egne mineraler. I tillegg kreves offentligrettslige tillatelser for igangsetting av drift. For retten til undersøkelse og drift av statens mineraler må det søkes om tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning.

Forslaget til ny minerallov innebærer modernisering, forenklinger og bedre rammevilkår for næringen. Antallet lover reduseres fra fem til én. Departementet foreslår i liten grad endringer i andre lover, men går likevel inn for enkelte tiltak for å bedre koordineringen med annet lovverk, særlig plan- og bygningsloven og konsesjonsloven. Departementet foreslår ikke endringer i det øvrige regelverket som er av betydning når det skal drives ut mineraler, for eksempel regler knyttet til motorferdsel, forurensning, verneområder etter naturvernloven og lignende.

Departementet foreslår at etaten Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skifter navn til Di-

rektoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (Direktoratet for mineralforvaltning). Det nye navnet er etter departementets mening mer dekkende for den virksomheten etaten driver, og bedre i samsvar med praksis i forvaltningen om etatsnavnebruk. Navneskiftet innebærer ingen realitetsendringer for virksomheten.

I tillegg til at den nye mineralloven skal være en lov som skal stimulere til økt aktivitet og tilrettelegge for økt næringsutvikling, skal loven ivareta samfunnets behov for kontroll med driften og sikre at driften skjer på en bergmessig forsvarlig måte. Det er viktig at det stilles like krav til hele mineralbransjen, både for å hindre utilsiktet konkurransevridning og bedre forutsigbarhet for bransjen selv og andre som berøres av mineralaktivitet, for eksempel grunneiere og brukere. Nytt blir derfor at pliktene til sikring og opprydding som påligger undersøkere og drivere av statens mineraler også skal gjelde generelt for hele mineralnæringen. En helhetlig minerallov vil også sikre at alle uttak faller inn under samme krav til kompetanse ved utvinning og avslutning av driften og tilsyn fra Direktoratet for mineralforvaltning (fagmyndigheten).

Departementet foreslår at forvaltningen kan ilegge tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven. Etter departementets vurdering er tvangsmulkt og overtredelsesgebyr tilstrekkelige og effektive reaksjonsmidler ved overtredelser av loven. Straff bør som utgangspunkt være forbeholdt overtredelser av bestemmelser som verner om viktige offentlige eller private interesser. Mineralaktiviteter kan være forbudt eller begrenset av annen lovgivning, som for eksempel forurensningsloven, kulturminneloven og naturvernloven. Handlinger som er forbudt etter mineralloven kan derfor i noen tilfeller også være forbudt og straffebelagt etter annen lovgivning. Departementet mener derfor det ikke er behov for strafferegler i mineralloven i tillegg til administrative sanksjoner. Dette er i tråd med prinsippene for kriminalisering gitt i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven).

1.2 Bakgrunn for lovforslaget

Dagens generelle lovgivning på mineralområdet er gammel, komplisert, fragmentert og ufullstendig og ivaretar ikke i tilstrekkelig grad hensynet til en samfunnsmessig god utnyttelse av mineralressursene i Norge. Dagens rettstilstand fører til en utilsiktet forskjellsbehandling og konkurransevridning i favør av drivere som ikke omfattes av regelverket, fordi sentrale forhold for enkelte deler av bransjen enten ikke er regulert eller er ulikt regulert. En ny og helhetlig minerallovgivning har derfor vært etterspurt både fra

næringen, grunneierorganisasjonene, bergverksmyndighetene, kommuner og andre myndigheter i en årrekke. Det har vært krevende å finne frem til løsninger som sikrer næringens tilgang til ressursene, og som samtidig ivaretar grunneiers og myndighetenes behov for kontroll med denne type virksomhet. Spørsmål knyttet til behovet for særregler for å ivareta samiske interesser har også krevd tid og ressurser.

Samfunnet har behov for de ressursene som utnyttes, samt det bidrag næringen gir til sysselsetningen og bosetting i distriktene. Retten til å lete etter nye forekomster står derfor sentralt. Mineraler er ikke-fornybare ressurser, og kartlegging av nye forekomster er avgjørende for å videreutvikle næringen og bidra til verdiskaping og arbeidsplasser i distriktene.

Etter gjeldende rett er det fri leterett etter statens mineraler, dvs. at det kan letes uten samtykke fra staten og grunneier. Leting etter mineraler som eies av grunneier krever grunneiers tillatelse dersom leteaktiviteten går ut over rammene i allemannsretten. Utviklingen viser at etterspørselen i dag er størst etter de mineralene som eies av grunneier, og at det er her det største potensialet for næringsutvikling ligger. Behovet for å stimulere til ny virksomhet er derfor størst for disse mineralene. Det er også behov for å likestille mineraltypene i større grad slik at vi får et mer enhetlig regelverk.

Bedre kartlegging vil også øke muligheten til å lage gode arealplaner etter plan- og bygningsloven som tar hensyn til utnyttelse av eventuelle mineralressurser.

1.3 Lovens virkeområde, formål, mineral-kategorier og begrepsbruk

Mineralloven er et bransjeregelverk for mineralnæringen i Norge. Loven fastsetter sentrale rammer og vilkår for å utøve mineralvirksomhet. Loven gjelder uttak av mineraler og også bergfaglige aktiviteter i forkant av utvinningen; leting og undersøkelse. Loven inneholder også regler for avslutningen av mineralundersøkelser og uttak. I tillegg til å angi rammene for leting, undersøkelse og drift på mineraler, inneholder mineralloven regler for erverv av rettigheter i tilknytning til undersøkelse og utvinning av statens mineraler. Dette ervervssystemet bygger på et system der Direktoratet for mineralforvaltning på vegne av staten tildeler rettigheter til undersøkelse og utvinning. Rettigheter til grunneiers mineraler erverves ved avtale.

En forutsetning for at minerallovens regler skal komme til anvendelse er at det gjelder leting og undersøkelser med formål å kartlegge mineralske forekomster for eventuell økonomisk utnyttelse.

1.4 Forholdet til annet regelverk

Departementet fastholder det grunnleggende prinsippet om at det er plan- og bygningsloven som skal avklare arealbruken. Kommunens kompetanse til å regulere bruken av områdene vil ikke bli berørt av den nye mineralloven. Nødvendige plantillatelser vil være en forutsetning for å kunne starte drift på mineralske forekomster. For å unngå uklarheter om at andre tillatelser faktisk er nødvendige i tillegg til mineralloven, vil departementet sørge for å synliggjøre dette i lovteksten.

De fleste av høringsinstansene, med unntak av Miljøverndepartementet, mener det er ryddig og oversiktlig at prosessene etter plan- og bygningsloven og mineralloven skjer hver for seg. Tillatelse etter mineralloven vil være en av flere særlovstillatelser som trengs for oppstart av mineraldrift. Departementet kan ikke se at det er behov for å koble disse mot hverandre formelt, for eksempel slik at tillatelse etter mineralloven ikke kan gis før plantillatelser foreligger.

Departementet er tilfreds med at høringsinstansene gir sin tilslutning til forenklinger i regelverket ved at virksomhet som omfattes av mineralloven kan unntas fra byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Dette er i samsvar med praksis for andre større tiltak som omfattes av eget særlovverk og vil innebære en forenkling for næringen. Det er Kommunal- og regionaldepartementet som forvalter forskriften om saksbehandling og kontroll i byggesaker (SAK), og de gir sin tilslutning til at det skal gis unntak. De to departementene vil følge opp dette slik at unntak fra byggesaksreglene i plan- og bygningsloven kan gis for tiltak som omfattes av mineralloven.

På bakgrunn av tidligere forslag og høringsrunden finner departementet det riktig å videreføre forslaget om at det skal være unntak fra konsesjonsloven for saker som behandles etter mineralloven. Unntaket foreslås tatt inn i konsesjonsloven § 2.

1.5 Leterett

Lovens utgangspunkt er at retten til å lete etter mineraler gjelder for enhver.

Med leting i minerallovens forstand menes aktivitet der det søkes å konstatere om det finnes mineraler og/eller geologiske forhold som indikerer at det er forekomster som kan utnyttes i henhold til lovens virkeområde. Letingen skjer i praksis ofte ved geofysiske målinger eller ved prøvetaking i grunnens overflate.

I proposisjonen behandles ulike spørsmål knyttet til leting etter mineraler. Videre behandles spørsmålet om varsling på letestadiet. Selv om leting normalt medfører svært små naturinngrep, er det viktig at letingen skjer på en måte som er skånsom for miljøet. Varsomhetsplikten i mineralloven gjelder også på

dette stadiet, i tillegg til at bestemte områder er unntatt fra leting og undersøkelse.

1.5.1 Retten til å lete

Departementet mener at mineralloven må gi rett til leting etter alle typer mineraler, både statens og grunneiers, på annen manns grunn. Utvinning av grunneiers mineraler blir stadig viktigere for å kunne tilfredsstille samfunnets økende og mer varierte behov for ulike kvaliteter på produktene. Det er viktig å stimulere til slik aktivitet gjennom en utvidet leteadgang. Utvidet leteadgang og bedre kartlegging av berggrunnen kan også bidra til at mineralske ressurser i større grad hensyntas av kommunene i forbindelse med arealplanleggingen ved at kommunene får økt kunnskap om aktuell bruk av områdene, som er nødvendig for å kunne foreta en fornuftig avveining.

For å ivareta samiske interesser ved mineralletting foreslås det egne varslingsregler i Finnmark.

1.5.2 Varslingsplikt på letestadiet

Departementet mener det er behov for å innføre en varslingsplikt. Gjennom varslingsplikten gis grunneier og bruker oversikt over hvem som driver letevirsomhet på eiendommen. Dette åpner for at grunneier og eventuelt bruker lettere kan henvende seg til leter dersom det oppstår skade i forbindelse med letearbeidene. Departementet er ikke enig i at muntlig varsel vil svekke grunneierens interesser, og er derfor kommet til at varsling bør kunne skje muntlig eller skriftlig.

Når det gjelder "flaggingsproblematikken" som både Bergindustriens Fellessekretariat og NTNU tar opp i høringen, mener departementet at dette problemet ikke vil være særlig stort. Varslingsplikten innebærer en rett for grunneier til å bli gjort kjent med leting etter mineraler på vedkommendes eiendom. Det kreves ikke at leteren eksakt angir området for letingen og hvilke mineraler det letes etter, men leteren må angi når letingen skal finne sted. Leteren plikter heller ikke å rapportere om resultatene av letingen. Det er heller ingenting i veien for å sikre seg en undersøkelsesrett før letingen tar til. Etter departementets vurdering bidrar disse forhold til å minimere den såkalte flaggingsproblematikken.

I Finnmark vil det foreligge en noe mer omfattende varslingsplikt ved at også Sametinget og det aktuelle distrikts- og områdestyret for reindriften skal varsles.

1.5.3 Områder unntatt fra leting og undersøkelse

Departementet foreslo i høringsnotatet at enkelte områder unntas fra leting og undersøkelse med mindre det foreligger samtykke fra eieren og brukeren av grunnen og vedkommende myndighet. Dette gjelder

hovedsakelig områder i nærheten av bebyggelse og anlegg, samt eiendommer som nyttes til jordbruksformål. I tillegg er nedlagte gruveområder eksplisitt unntatt. Forslaget følger i hovedtrekk bestemmelsen i bergverksloven § 3.

Flere høringsinstanser mener det bør kunne letes i nedlagte gruveområder, da det i slike områder kan være store muligheter for å finne mineraler. Departementet ønsker av flere grunner ikke å etterkomme disse anmodningene. Nedlagte gruveområder utgjør en potensiell forurensningsrisiko. I tillegg kommer at lete- og undersøkelsesaktivitet inne i gamle gruveområder utgjør en ikke ubetydelig risiko for økt rasfare i gruvegangene.

Departementet har vurdert om også reindriftsområder bør tas med på listen over områder som er unntatt fra leting. Sett hen til at leting medfører svært begrensede inngrep, og at leters varsomhetsplikt også gjelder overfor reindriftsnæringen, ser ikke departementet behov for dette. Det vises også til den særskilte varslingsregelen i Finnmark, jf. § 10 andre ledd.

1.5.4 Leteretten og forholdet til Grunnloven § 105

Gjennom leteretten gis enhver mulighet til, på fremmed grunn, å foreta arbeider i overflaten som er nødvendig for å påvise forekomster av mineraler.

For grunneieren innebærer utvidelsen av leteretten at vedkommende mister muligheten til å kreve vederlag for letingen, samtidig som grunneieren ikke kan motsette seg at det letes etter mineraler på eiendommen. Den leteren som allerede har en leterett, må finne seg i at vedkommendes leterett ikke lenger er eksklusiv, men at også andre kan benytte seg av den.

Med den objektive erstatningsregelen i mineralloven, og leterettens begrensede omfang, mener departementet at utvidelsen av leteretten ikke er erstatningsbetingende etter Grunnloven § 105. Det faktum at grunneier mister mulighet til å kreve vederlag for fremtidig mineralleting endrer ikke på dette. Etter departementets syn er et slikt potensielt tap av begrenset størrelse ikke erstatningsberettigende. Dette må gjelde tilsvarende for kontraktsparter som mister sin eksklusive leterett.

1.6 Undersøkelsesrett og prøveuttak

1.6.1 Erverv av undersøkelsesrett

Rett til å undersøke en forekomst av grunneiers mineraler må bygge på avtale med grunneieren. Der som grunneieren ikke vil inngå avtale om undersøkelse av mineraler, kan det søkes om ekspropriasjon av undersøkelsesrett.

Rett til undersøkelse av forekomst av statlig eid mineral krever tillatelse fra Bergvesenet. Forslaget tilsvarer i hovedsak dagens system i bergverksloven

kapittel 3 Om mutinger. Undersøkelsestillatelsen gir innehaveren en prioritet til forekomsten fremfor andre interessenter, og til å undersøke forekomsten nærmere. Undersøkelsesretten omfatter også nødvendig tilgang til grunnen for å foreta undersøkelse, herunder midlertidig lagringsplass. Atkomst til forekomsten er imidlertid ikke en del av undersøkelsesretten. I tillegg kommer at inngrep som kan medføre vesentlig skade på grunnen, bare kan foretas med samtykke fra eieren og brukeren av grunnen.

På bakgrunn av enkelte uttalelser i høringen vil departementet presisere at undersøkelsesrett til statens mineraler etter mineralloven kun er en bergrettslig tillatelse som ikke gir en absolutt rett til å igangsette undersøkelser. Dette gjelder tilsvarende for grunneiers mineraler. For å synliggjøre dette er det tatt inn en egen bestemmelse i lovforslaget § 5 om forholdet til annet regelverk.

1.6.2 Undersøkelsesområdet for statens mineraler

Undersøkelsesområdet form og størrelse er i dag regulert i bergverksloven § 9. Et undersøkelsesområde kan være maksimalt 300 000 kvadratmeter (0,3 kvadratkilometer). Undersøkeren kan ha så mange undersøkelsesområder i sammenheng som vedkommende ønsker, og områdene kan godt være sammenhengende. Departementet ønsket å videreføre bestemmelsen i bergverksloven § 9, men foreslo å øke undersøkelsesområdets maksimale størrelse til 10 kvadratkilometer.

1.6.3 Undersøkelsesrettens innhold

Innholdet i retten til å undersøke grunneiers mineraler beror på hva som er avtalt mellom undersøkeren og grunneieren. Undersøkelsesrett til statens mineraler gitt av Bergvesenet gir undersøkeren rett til å foreta nødvendige undersøkelser for å vurdere om det finnes forekomst av mineraler av slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet, at den kan antas å være drivverdig eller å bli drivverdig, innen rimelig tid.

Undersøkeren har et objektivt erstatningsansvar for økonomiske skader som hans undersøkelsesarbeider påfører eieren av grunnen.

Hvilke aktiviteter undersøker av statens mineraler kan foreta uten grunneiers samtykke, er det ikke mulig og heller ikke ønskelig å gi en uttømmende oppramsing av. Det er derfor fornuftig med et skjønnskriterium der undersøkelsesarbeider som vil medføre "skade av vesentlig betydning", krever grunneiersamtykke.

1.6.4 Prøveuttak

Som ledd i undersøkelsen av en mineralsk forekomst kan det være behov for å ta ut større mengder masse for å kunne ta endelig stilling til forekomstens

drivverdighet. En vurdering av forekomstens utstrekning (kvantitet) avgjøres i første rekke av kjerneboringer og geofysikk, mens prøveuttak har som formål å undersøke forekomstens mineralske kvalitet, herunder oppredbarheten, nærmere.

Det følger av forslaget at for statens mineraler er rett til prøveuttak en del av undersøkelsesretten dersom prøveuttak anses nødvendig for å kunne vurdere forekomstens drivverdighet. På grunn av at inngrepets karakter er mer inngripende enn vanlige undersøkelsesarbeider, kreves særskilt tillatelse fra Bergvesenet for å utføre prøveuttak. Tillatelse for prøveuttak gis innenfor undersøkelsesområdet, og for en begrenset mengde masse. 2 000 m³ masse er en innskrenkning i forhold til gjeldende rett, men anses for å være tilstrekkelig for å kunne foreta grundige analyser av forekomstens drivverdighet. Prøveuttak vil normalt medføre vesentlig skade på grunnen, noe som innebærer at grunneiers og brukers samtykke som hovedregel er nødvendig ved denne typen undersøkelser.

Også prøveuttak av grunneiers mineraler krever særlig tillatelse fra Bergvesenet. Grensene for prøveuttak er tilsvarende de som gjelder for statens mineraler. Dette innebærer at det som hovedregel ikke kan gis tillatelse til prøveuttak for uttak av mer enn 2 000 m³ masse, men med mulighet for Bergvesenet til å dispensere fra dette.

1.6.5 Karantene ved opphør av undersøkelsesrett

For å hindre blokkering av undersøkelser og utnyttelse av en forekomst og bidra til at andre interesser kan gis en mulighet til å utforske forekomsten, foreslår departementet en bestemmelse om karantenetid for den som har hatt en undersøkelsestillatelse med best prioritet. Tillatelsen opphører som hovedregel etter syv år. Forslaget om karantene innebærer at undersøkeren etter at undersøkelsesretten er opphørt ikke kan få ny undersøkelsestillatelse for det samme området før det er gått en viss tid fra den dagen tillatelsen opphørte.

En for kort karantenetid kan virke konkurransehemmende og gjøre det mulig å sitte på rettigheter over lang tid av rent strategiske hensyn. Departementet mener at ett års karantenetid vil være passende ut fra hensynene som bestemmelsen er ment å ivareta. Tilsvarende skal gjelde for karantene ved opphør av utvinningsrett.

1.7 Utvinningsrett

Utvinningsrett til grunneiers mineraler erverves gjennom avtale med grunneier, eventuelt ved ekspropriasjon. Utvinningsrett til statens mineraler erverves ved søknad til Direktoratet for mineralforvaltning.

Gjeldende rett videreføres ved at utvinningsrett skal gis til undersøker med best prioritet. Utvinningsrett skal gis når søker kan dokumentere og sannsynliggjøre at forekomsten er drivverdig eller vil bli drivverdig innen rimelig tid. Direktoratet for mineralforvaltning skal foreta en prøving av om lovens vilkår er oppfylt.

Departementet foreslår at utvinningsområdet, på tilsvarende måte som undersøkelsesområdet, blir nærmere regulert i forskrift.

Avtalefriheten som innebærer at grunneiers råddighet over mineralressursene vil bestå, videreføres slik som i dag. Utvinningsrett er en forutsetning for å søke om og å få tildelt driftskonsesjon.

Utvinningsrett til statens mineraler skal tinglyses i grunnboken.

Det foreslås egne regler ved søknad om utvinningsrett i Finnmark. Det vises til omtale i kapittel 14 i proposisjonen.

1.8 Ekspropriasjon

Det har vært få ekspropriasjonssaker etter mineralavståingsloven og bergverksloven. Departementet antar at det heller ikke i fremtiden vil være mange slike saker. Ekspropriasjon skal være en sikkerhetsventil for den som har funnet en forekomst, men som ikke får i stand en avtale med grunneieren om videre undersøkelser og/eller utvinning, og der sterke samfunnsmessige hensyn taler for utvinning. Behovet for ekspropriasjon kan gjøre seg gjeldende både for undersøkelser og rett til utvinning. Innføringen av leterett også for grunneiers mineraler gjør at det på letestadiet ikke vil være behov for regler om ekspropriasjon.

1.8.1 Ekspropriasjon – statens mineraler

For statens mineraler foreslo departementet i høringsnotatet å videreføre ekspropriasjonsreglene i bergverksloven i den nye mineralloven.

1.8.2 Ekspropriasjon – grunneiers mineraler

I høringsnotatet skisserte departementet behovet for endringer av ekspropriasjonsreglene knyttet til grunneiers mineraler. Innføringen av leterett etter grunneiers mineraler innebærer at det ikke er nødvendig å søke om ekspropriasjon til dette. Derimot kan behovet for ekspropriasjon fortsatt være til stede for å undersøke grunneiers mineraler og for å utvinne disse. I tillegg vil det være behov for å sikre atkomstrett osv.

Departementet har merket seg at høringsinstansene er udelt positive til forslaget om en rett for undersøker til å ha fortrinn til ekspropriasjon av utvinningsretten fremfor andre søkere.

Departementet viderefører forslaget i høringsnotatet om at ekspropriasjon til undersøkelse og utvin-

ning skal fattes ved to separate vedtak. Dette åpner for at man kan få reelle forhandlinger om en forekomst ved at flere interessenter kan vise sin interesse. På undersøkelsesstadiet vil det heller ikke være mulig å foreta en helhetlig og fullstendig ekspropriasjonsrettslig vurdering av om et tiltak "tvillaust er til meir gagn enn skade".

For grunneiers mineraler kan det være nødvendig med ekspropriasjon både av grunn og forekomst. Utgangspunktet vil være ekspropriasjon av forekomsten og nødvendig tilgang til denne. Dette innebærer normalt en bruksrett og ikke eiendomsrett til grunnen. Ekspropriasjonsvedtaket skal begrenses til det som er nødvendig for å undersøke/utvinne forekomsten.

1.8.3 Ekspropriasjonsmyndighet

Departementet foreslår at ekspropriasjon av undersøkelsesrett skal skje etter tillatelse fra Bergvesenet. Ved at avgjørelsesmyndigheten legges til Bergvesenet vil forvaltningslovens saksbehandlingsregler ligge til grunn for vurderingen av hvorvidt ekspropriasjon skal gis, og ikke reglene i skjønnsprosessloven. Et vedtak fra Bergvesenet kan påklages til Nærings- og handelsdepartementet, og deretter eventuelt bringes inn for de ordinære domstoler.

Ekspropriasjon til utvinningsrett innebærer mer omfattende vurderinger enn rett til undersøkelse. I tillegg til bergfaglige vurderinger vil det på dette stadiet måtte foretas bredere samfunnsmessige vurderinger. Det er derfor naturlig å legge myndigheten til departementet med klagerett til Kongen.

1.8.4 Ekspropriasjonsvederlaget

Spørsmålet om erstatningsutmålingen ved ekspropriasjon av mineraler har størst betydning for grunneiers mineraler der det skal ytes erstatning for mineralene som sådan. For statens mineraler skal det ikke ytes erstatning for utvinning av mineralet til grunneier. Vedkommende tilstås en avgift for uttak av statens mineraler på sin grunn. Det skal imidlertid ytes erstatning for ekspropriasjon av tilstøtende rettigheter som er nødvendig for utvinning av mineralene, forutsatt at dette faktisk må eksproprieres fordi det ikke oppnås frivillig avtale. Erstatningsutmålingen skal i utgangspunktet baseres på reglene i ekspropriasjonserstatningsloven, med de begrensninger som følger av mineralloven. Erstatningen skal settes til salgsverdien av det eksproprieerte, så fremt ikke bruksverdien er høyere. Videre skal ulemper på gjenværende eiendom erstattes.

I høringsrunden har grunneierorganisasjonene fremholdt at det må gis full erstatning, dvs. markedsmessig verdi til grunneier, for utvinning av mineralressursene.

Slik departementet ser det går det et klart skille mellom hvilke formål det eksproprieres til. Ved ekspropriasjon til kommersielle formål er det et klart lovmessig grunnlag for å fravike ekspropriasjonserstatningslovens krav om at det ved fastsettelsen av erstatningen skal ses bort fra verdiøkning som skyldes inngrepet/ekspropriasjonen. Så sant ekspropriasjonen omfattes av minerallovens virkeområde skal det ytes erstatning etter markedsprisprinsippet.

Etter departementets vurdering er det nærliggende å følge de generelle prinsipper ved utnyttelse av naturressurser som er kommet til uttrykk i vassdragsretten, også ved ekspropriasjon i medhold av mineralloven, da tilsvarende synspunkter gjør seg gjeldende for mineralressurser. Den konkrete prisfastsettelsen må foretas av skjønnsretten. Departementet mener at et naturlig utgangspunkt vil være prisen regnet ut fra tilsvarende priser for tilsvarende mineraler i den delen av landet. Også individuelle forhold som at mineralet har en spesielt verdifull egenskap vil måtte tillegges betydning. For øvrig må skjønnsretten også kunne trekke på andre relevante kriterier for å fastsette en markedspris.

1.8.5 Særregler for erstatningsutmålingen ved ekspropriasjon av forekomst av grunneiers mineraler

Det har ikke kommet innsigelser i høringsrunden mot gjeldende lovregel om fastsettelse av erstatningen i årlige rater i form av tonnøreavgift. Departementet foreslår derfor å videreføre gjeldende rett på dette området. Forslaget om å videreføre muligheten i lov til å fastsette en årlig minsteavgift til grunneier har heller ikke møtt motstand fra høringsinstansene. Dette er vanlig avtalepraksis, og det anses naturlig og fornuftig at dette fortsatt er lovfestet.

Departementet ser at det ofte kan være svært vanskelig å ta stilling til verdien av den aktuelle forekomst, samtidig som det kan være kostbart for den aktuelle interessent å betale grunneieren omsetningsverdien for hele forekomsten som en engangserstatning. Disse forhold taler mot å åpne for engangserstatning. Mange årlige utbetalinger medfører en viss administrativ belastning for erstatningspliktige. Med bakgrunn i dette foreslår departementet å innføre en regel om at ekspropriasjonserstatningen fastsettes som en engangserstatning dersom særlige grunner foreligger.

Departementet har etter høringsrunden vurdert om erstatningen bør følge eiendommen, eller om det bør være opp til grunneier selv å avgjøre om erstatningen skal følge eiendommen hans. Ut fra mer prinsipielle betraktninger om å begrense reguleringen kun til det nødvendige, bør hensynet til grunneiers frihet og råderett over egen eiendom være det riktige utgangspunktet for valg av løsning. Departementet

faller derfor ned på at gjeldende rett endres, og at det i den nye mineralloven ikke lovfestes at ekspropriasjonerstatningen skal følge eiendommen. Grunneier kan dermed selv velge å skille erstatningen fra eiendommen.

1.9 Regulering av driften

På driftsstadiet gjør utvinner bruk av den utvinningsrett vedkommende har gjennom avtale (med mindre driveren er grunneier selv) dersom det gjelder drift på et grunneiermineral, eller gjennom en utvinningsrett fra Direktoratet for mineralforvaltning dersom det gjelder drift på statens mineraler. Mineralovens utgangspunkt er at foretakene skal ha ensartede rammebetingelser, og reglene for drift er derfor de samme for drift på statens og på grunneierens mineraler.

I tillegg til mineralovens regulering av driften vil oppstart av mineraldrift kreve tillatelser etter andre lover. Planvedtak i medhold av plan- og bygningsloven er sentralt. Dette innebærer at kommunale myndigheter avgjør om et område skal reguleres til mineraldrift. All mineraldrift vil bli omfattet av bergfaglig tilsyn fra Direktoratet for mineralforvaltning.

Med bakgrunn i høringsrunden vil departementet opprettholde forslaget om meldeplikt til Direktoratet for mineralforvaltning senest 30 dager før driften starter. Det vil gi Direktoratet mulighet til å føre tilsyn med driften, og om nødvendig kreve fremlagt driftsplan.

1.9.1 Ny driftskonsesjonsordning

Med bakgrunn i støtten fra høringsinstansene vil departementet opprettholde forslaget om at den nye mineralloven skal stille krav om driftskonsesjon ved drift på mineralske ressurser. Dette vil gjelde både drift på grunneiers mineraler og statens mineraler. Sammenlignet med gjeldende rett innebærer det en betydelig utvidelse at det innføres driftskonsesjonskrav for grunneiers mineraler. En selvsagt forutsetning for å få driftsgodkjenning er at driver har de nødvendige rettigheter til forekomsten.

Krav til drivers kompetanse vil bli regulert i en egen forskrift. Denne vil også omfatte implementering av EU-rettsakter om yrkeskvalifikasjoner.

Flere høringsinstanser mener at departementets forslag om at kun uttak over 25 000 tonn skal omfattes av reglene om driftskonsesjon, er for høyt. Departementet har på bakgrunn av høringsinnspillene og i samarbeid med Bergvesenet vurdert dette spørsmålet på nytt og funnet det hensiktsmessig å endre denne grensen til mineraluttak på inntil 10 000 m³ masse.

Lovens krav om bergfaglig forsvarlig drift gjelder også for små uttak. I tillegg kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve driftsplan for uttak i størrel-

sesorden mellom 500 m³ og 10 000 m³. Lovens krav om sikrings- og oppryddingsplikt gjelder for alle uttak, og Direktoratet kan gi pålegg for driften og føre tilsyn.

Departementet ser at det kan fremstå som lite heldig at eksisterende drivere med uttak av 10 000 m³ masse eller mer, ikke skal underlegges krav til driftskonsesjon. Departementet foreslår derfor at disse gis en overgangsordning på fem år for å søke om og få innvilget driftskonsesjon. Departementet viser for øvrig til overgangsreglene omtalt i kapittel 16.2 i proposisjonen.

Driftsplan skal sendes til Direktoratet for mineralforvaltning i forbindelse med søknad om driftskonsesjon etter § 43. Driftsplanen skal danne grunnlag for hvordan utvinning av forekomsten skal foregå og vil være et utgangspunkt for tilsynet med driften.

1.10 Tilsyn med undersøkelsesarbeider, prøveuttak og drift

Direktoratet for mineralforvaltnings tilsynsplikt omfatter statens mineraler og er nedfelt i bergverksloven § 51 for undersøkelsesarbeider og gruvedrift, herunder oppredning og prøvedrift på mutbare mineraler. En tilsvarende tilsynsplikt for grunneiers mineraler er ikke nedfelt i minerallovverket. Det er imidlertid behov for tilsyn også med drift på grunneiers mineraler. Det er betydelige "hull" i lovverket hvilket innebærer at det er en rekke uttak som Direktoratet for mineralforvaltning ikke har hjemmel til å føre tilsyn med.

Departementet ser det som avgjørende for gjennomføringen og oppfølgingen av forslaget til ny minerallov at Direktoratet for mineralforvaltning utfører de tilsynsoppgaver som fremkommer av lovforslaget.

Det er et viktig mål med den nye mineralloven å styrke den samfunnsmessige kontrollen med mineralvirksomhet. Innføring av tilsyn med all drift, også på grunneiers mineraler, er et viktig tiltak fra lovgiver for å nå dette målet. Departementet er opptatt av å få til et fleksibelt tilsynsregime, og Direktoratet for mineralforvaltning vil måtte vurdere behovet for kontroll og tilsyn med det enkelte brudd. Bestemmelsen om tilsyn skal gjelde for alle virksomheter som driver undersøkelsesarbeider eller drift ved mineralovens ikrafttredelse.

1.11 Sikring og opprydding

En av målsettingene med mineralloven er at et avsluttet undersøkelses- og driftsområde ikke skal bli stående som et sår i landskapet, men gjennom arrondering og opprydding så langt som mulig bringes tilbake slik området var før virksomheten startet. Ofte vil det også være behov for å sikre bruddstedet og gruveåpninger for å unngå ulykker. Ansvar for at

nødvendige sikrings- og oppryddingsarbeider blir utført skal ligge på tiltakshaveren, uavhengig av om virksomheten gjelder statens eller grunneiers mineraler. I loven foreslås det sikrings- og oppryddingsplikter både på undersøkelses- og driftsstadiet. Med det nye forslaget skal forpliktelser til sikring og opprydding i størst mulig grad utføres fortløpende, slik at behovet i forbindelse med avslutningen av driften blir minst mulig.

I samsvar med forslaget i høringsnotatet vil departementet innføre en oppryddingsplikt i den nye mineralloven. Forslaget støttes av høringsinstansene.

I høringsbrevet stilte departementet spørsmål om det er behov for en eller annen form for garantiordning, samtidig som høringsinstansene ble bedt om å gi sine innspill på hvordan en slik ordning bør organiseres.

Utelatt sikring og opprydding etter endt mineralvirksomhet er et problem som dukker opp jevnlig, og da ofte med store samfunnsmessige konsekvenser. Mange av høringsinstansene mener det er nødvendig å etablere en form for garantiordning for sikring og opprydding. Ingen har uttalt seg negativt til dette. Departementet vil derfor arbeide videre med den konkrete utformingen av en slik ordning. Den konkrete utformingen av garantiordningen vil bli regulert i forskrifts form i samarbeid med næringen og andre berørte parter.

Nærings- og handelsdepartementet og Miljøverndepartementet ser behovet for å vurdere alternativer med sikte på å unngå overlapping av garantistilleggelse etter mineralloven og forurensningsloven. Det vil bli arbeidet videre med å finne løsninger som kan ivareta myndighetenes behov for å ha tilstrekkelige garantier for sikring og opprydding samtidig som næringens interesser i å unngå overlappende plikter må ivaretas.

1.12 Mineralvirksomhet i områder med samiske interesser

I proposisjonens kapittel 14 gjennomgås minerallovens regler for å få frem hvordan reglene ivaretar samiske interesser ved mineralaktivitet. Dette gjelder de generelle reglene i loven og også egne regler som foreslås for Finnmark. Sistnevnte er en videreføring av reglene i bergverksloven for Finnmark, som ble vedtatt sammen med finnmarksloven og trådte i kraft 1. juli 2006.

Samerettsutvalgets innstillinger, NOU 2007:13 Den nye sameretten og NOU 2007:14 Samisk naturbruk og rettssituasjon fra Hedmark til Troms, er sendt på en omfattende høring frem til 15. april 2009. Hensynet til en helhetlig vurdering og behandling tilsier at det ikke bør gjøres lovendringer som forskutterer innholdet og utfallet av denne prosessen. Eventuelle endringer i mineralloven vil bli gjennomført så snart

det er tatt endelig stilling til disse spørsmålene gjennom vurderingen av forslagene som er på høring.

Departementet har hatt konsultasjoner med Sametinget om forslag til ny minerallov. Det har vært avholdt fem konsultasjonsmøter i perioden januar 2007 til juni 2008. Det har ikke vært mulig å komme frem til enighet om helheten i lovforslaget. Uenigheten har i hovedsak dreid seg om utformingen av bestemmelsen om urfolksvederlag ved mineralvirksomhet og spørsmålet om det skal gis egne regler for ivaretagelse av samiske interesser utenfor Finnmark nå, eller i forbindelse med oppfølgingen av Samerettsutvalget II.

Sametinget behandlet saken i plenum 28. november 2008 (sak 47/08). Sametinget ga ikke samtykke til lovforslaget. Det fremgår av plenumsvedtaket at Sametinget heller ikke kan gi sin tilslutning til de aktiviteter lovforslaget søker å regulere. Sametinget ber i plenumsvedtaket om gjenåpning av konsultasjonene, og at regjeringen søker å finne omforente løsninger i samråd med Sametinget. Departementet ser ikke at det er grunnlag for å gjenåpne konsultasjonene og viser til at de ble avsluttet fordi det ikke var utsikt til å oppnå enighet.

Departementet har også avholdt konsultasjoner med Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL). NRL ønsker en ny minerallov nå, men organisasjonen vil ha med en regulering av samiske interesser ved mineralvirksomhet i områdene utenfor Finnmark. Med unntak av dette punktet er det enighet om lovforslaget.

1.12.1 Lovens formål

Minerallovens formål er å fremme en fornuftig bruk av samfunnets mineralressurser innenfor rammen av en bærekraftig utvikling.

Loven skal også ivareta samiske interesser ved mineralaktivitet. For å sikre dette foreslår departementet egne regler i loven med blant annet følgende bestemmelser for Finnmark: § 17 om undersøkelsesrett, § 30 om utvinning, § 43 om driftskonsesjon og § 58 om urfolksvederlag i form av forhøyet grunneieravgift.

Det er ikke et krav etter folkeretten at urfolksrettigheter og -interesser skal fremgå av minerallovens formålsbestemmelse. Departementet er imidlertid opptatt av å synliggjøre og slå fast uttrykkelig i lovens innledningskapittel de samiske interessene og rettighetene knyttet til mineralvirksomhet. Det foreslås derfor i § 2 en bestemmelse om ivaretagelsen av samiske interesser. Departementet legger til grunn at den nye bestemmelsen i lovens innledningskapittel bidrar til å oppfylle de folkerettslige forpliktelsene ved at de samiske interessene blir synliggjort i mineralloven på en klar og utvetydig måte.

1.12.2 Forholdet til folkeretten

Når det gjelder regulering av forholdet til folkeretten er det for Sametinget svært viktig at det foretas en inkorporering av ILO-konvensjon nr. 169 på linje med blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Departementet viser til at folkeretten er i utvikling, og at det er en lovgiveroppgave å vurdere hvordan denne utviklingen bør tas inn i norsk rett og tilpasses denne. Det er fortsatt uklarheter om tolkningen av ILO-konvensjonen. Etter departementets mening bør det derfor ikke tas inn en bestemmelse om begrenset inkorporering av ILO-konvensjonen i den nye mineralloven. Sett i forhold til områder med samiske interesser utenfor Finnmark avvendes dessuten en oppfølging av forslagene fra Samerettsutvalget II med blant annet forslag til nye regler ved mineralaktivitet.

Departementet vil likevel understreke at mineralloven skal anvendes i samsvar med folkerettsforpliktelsene for å ivareta samiske interesser. Det foreslås derfor tilsvarende formulering som i den nye reindriftsloven § 3.

1.12.3 Eiendomsretten til statens mineraler

Sametinget understreker sitt standpunkt om at samene ikke har akseptert at staten har eiendomsretten til de mutbare mineralene. Prinsipielt mener Sametinget at retten til land og vann i samiske områder tilhører det samiske folk. Sametinget vil imidlertid i denne sammenhengen ikke motsette seg at loven legger opp til å opprettholde skillet mellom mutbare mineraler.

Departementet viser til at bergregalet der staten har eiendomsretten til de mutbare mineralene på annenmanns grunn har lange historiske tradisjoner i Norge. Det er ønskelig å videreføre dette også i den nye mineralloven. En videreføring av prinsippet om bergregalet og første finners rett i den nye mineralloven vil ikke stride mot folkeretten. For øvrig vil departementet sørge for at folkerettens krav ved behandling av saker knyttet til statens mineraler blir tatt inn i den nye mineralloven. Dette gjelder blant annet hørings- og vektleggingsreglene.

1.12.4 Undersøkelse i Finnmark etter statens mineraler

Sametinget vil ha en samtykkemyndighet ved mineralvirksomhet som kan få vesentlige virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette vil være den klareste måten å sikre at loven udiskutabelt er innenfor folkerettslige rammer. En slik bestemmelse går etter Sametingets mening ikke ut over gjeldende rett siden staten uansett ikke kan tillate tiltak som gjør det umulig eller vesentlig vanskeligere for samene å fortsette å utnytte områder de

braker eller eier annet enn gjennom et samtykke fra Sametinget og berørte samer.

Departementets utgangspunkt har vært å flytte reglene i bergverksloven § 22 a over i den nye mineralloven. Dette vil innebære at den nye loven vil få regler om bred høring av samiske organisasjoner, vesentlig vektlegging av samiske interesser og klagerett til Kongen i statsråd med oppsettende virkning. Sametinget kan, i tillegg til å avgi høringsuttalelse i saken, også kreve saken brakt inn for departementet og i siste instans Kongen i statsråd. I undersøkelsessaker, som er enkeltsaker, er departementet av den oppfatning at dette er en hensiktsmessig ordning.

Det er fastsatt egne konsultasjonsprosedyrer som gjelder mellom statlige myndigheter og Sametinget. Det følger av § 2 at konsultasjonsprosedyrene gjelder generelt i saker som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Om undersøkelsesarbeider vil være konsultasjonspliktige må vurderes i den enkelte sak.

Det er den norske stat som står ansvarlig for å overholde folkerettsforpliktelsene overfor samene. Avveiningen av de forskjellige interessene i en konkret sak og beslutningsmyndigheten er det derfor naturlig å plassere hos departementet.

Departementet ser behov for enkelte endringer i hørings- og vektleggingsreglene, slik Sametinget også peker på.

Kretsen av de som skal høres i Finnmark foreslås videreført fra bergverksloven, men med enkelte endringer. Når det er de samiske interessene som skal kartlegges er det tilstrekkelig å høre bruker av grunnen, grunneier (som oftest Finnmarkseiendommen), Sametinget, distriktsstyret og områdestyret for reindriften og kommunen.

Det er etter departementets oppfatning viktig at den som skal undersøke i et område setter seg inn i de stedlige forhold for å skaffe seg oversikt over annen aktivitet i området. Dette omfatter også samiske interesser. Samisk bruk og kunnskapen om denne er ofte ikke nedtegnet skriftlig. Undersøker må derfor påregne å kontakte lokale brukere, for eksempel reindriftsidaer, for å få opplysninger om deres bruk av det aktuelle området. Departementet antar at undersøker også bør kontakte Sametinget og/eller andre samiske organisasjoner i tilfelle de kan ha områdespesifikk informasjon som kan være av betydning for undersøker. Tilsvarende vil kunne gjelde for samene som vil ha en egeninteresse i å bidra til å synliggjøre sine interesser i området da opplysninger om samisk bruk vil være en del av beslutningsgrunnlaget til Direktoratet for mineralforvaltning/departementet.

1.12.5 Utvinning og drift i Finnmark

Sametinget mener at hørings- og vektleggingsreglene bør endres slik at Sametinget skal konsulteres med den hensikt å oppnå samtykke. De samme saks-

behandlingsbestemmelsene må gjelde for utvinning som for undersøkelser, slik departementet også legger opp til. Sametinget har i konsultasjonsprosessen vært åpen for en minimumsløsning med innarbeiding av konsultasjonsforpliktelsene i mineralloven.

Departementets utgangspunkt i den nye mineralloven har vært å videreføre hørings- og vektleggingsreglene i bergverksloven.

Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til utvinning i Finnmark vil vektleggingsregelen være viktig for å ta hensyn til samiske interesser. I tillegg til reglene i mineralloven vil Sametingets retningslinjer om endret bruk av utmark bli lagt til grunn ved vurderingen av søknaden dersom arbeidene innebærer endret bruk av utmark. Statlige myndigheter er forpliktet til å følge disse. Departementet vil bemerke at folkeretten setter skranker for hvilke inngrep som kan skje i områder med urfolk.

Tilsvarende som ved undersøkelse kan blant annet Sametinget bringe saken inn for departementet til avgjørelse og også klage til Kongen i statsråd.

1.12.6 Forhøyet grunneieravgift ved gruvedrift i Finnmark

Sametinget ser det som svært problematisk å videreføre bergverksloven § 42 i en ny minerallov. Bestemmelsen er en videreføring av det som ble foreslått i Ot.prp. nr. 53 (2002–2003), hvor en anerkjennelse av samiske rettigheter samt kartlegging av disse rettighetene ikke lå inne i forslaget.

Det er uenighet mellom Sametinget og departementet om ILO-konvensjonen artikkel 15. Departementet deler ikke Sametingets syn om at et urfolksvederlag skal kanaliseres til et fond under forvaltning av Sametinget.

Det er Sametingets klare syn at artikkel 15(2) ikke stiller krav om at urfolket må ha del i grunneierretten for et område for å ha rett til fordeler og kompensasjon. Forpliktelsen omfatter "vedkommende folk". Etter Sametingets syn er det heller ingenting i ordlyden i artikkel 15(2), jf. artikkel 13(2) som innebærer at det geografiske virkeområde for nytteverdi og erstatning er snevrere enn for de øvrige delene av artikkel 15, som ikke er begrenset til områder hvor urfolks eierrettigheter skal anerkjennes, men også gjelder områder hvor bruksretten skal sikres. Sametinget ser det derfor som helt nødvendig at bestemmelsen om urfolksvederlag formuleres slik at den omfatter både eiere og bruksrettshavere i alle de tradisjonelle samiske områdene, ikke bare Finnmark.

NRL er opptatt av at urfolksvederlaget må komme brukerne av området som berøres av mineralvirksomheten til gode.

Etter gjeldende bergverkslov § 42, som ble vedtatt gjennom finnmarksloven, tilfaller urfolksvederlaget Finnmarkseiendommen. Dette foreslås videre-

ført i mineralloven. I loven er dette foreslått som en forhøyet grunneieravgift og kommer i tillegg til den ordinære grunneieravgiften. Når det gjelder Sametingets syn om at grunneier ikke har rett på urfolksvederlaget, vil departementet bemerke at det avgjørende må være at valg av løsning ivaretar urfolksinteressene. Den formelle eierposisjonen kan neppe være avgjørende her. Med bakgrunn i folkeretten er en løsning der Finnmarkseiendommen mottar urfolksvederlaget vurdert å tilfredsstille ILO-konvensjonen.

1.12.7 Egne regler i områder med samiske interesser utenfor Finnmark

Konsultasjonene med Sametinget og NRL viser at det er uenighet mellom departementet, Sametinget og NRL om minerallovens virkeområde utenfor Finnmark. Departementets oppfatning er å avvente oppfølgingen av innstillingen til Samerettsutvalget, mens Sametinget og NRL mener at det skal gis regler i mineralloven nå.

Forslagene fra Samerettsutvalget II omfatter nye regler for mineralvirksomhet i samiske bruksområder utenfor Finnmark. Disse forslagene er en del av den pågående høringen av forslagene til SRU II. Før høringen er avsluttet, høringsuttalelsene vurdert og forslagene er sluttbehandlet vil departementet derfor ikke foreslå egne regler for samisk medvirkning ved mineralaktivitet i områder utenfor Finnmark. Derimot kan det bli behov for å endre mineralloven på et senere tidspunkt som ledd i oppfølgingen av SRU II som ledd i en helhetlig vurdering av samiske rettigheter.

1.12.8 Ekspropriasjon i Finnmark

Gjeldende ekspropriasjonsregler har ikke egne bestemmelser som er spesielt utformet med sikte på ivaretagelse av samiske interesser. Departementets utgangspunkt har vært å videreføre ekspropriasjonsbestemmelsene og å ivareta samiske interesser som del av den interesseavveiningen ekspropriasjonsmyndigheten foretar. Sametinget har imidlertid under konsultasjonene påpekt at dette ikke er tilstrekkelig for å ivareta samiske interesser.

Departementet har vurdert forslaget fra Sametinget og kommet til at det bør foreslås en ekspropriasjonsbestemmelse med en vektleggingsregel etter mønster av vektleggingsregelen for statens mineraler.

1.13 Gebyrer og avgifter

Gebyrer bør etter departementets mening innføres på de områdene der Direktoratet for mineralforvaltning foretar formell behandling av søknader og godkjenningssaker for enkeltaktører i næringen. Eksempler på gebyrbelagte tjenester er kravet om drifts-

konsesjon og behandling av søknader om rettigheter til undersøkelse og utvinning av statens mineraler.

Departementet vil fremme forslag til fastsettelse av gebyrstrukturen i forskrift. Departementet vil ved gebyrfastsettingen legge vekt på selvkostprinsippet for de tjenester Direktoratet for mineralforvaltning yter til mineralnæringen.

Tilsynsaktivitetene i Bergvesenet ligger i dag på et vesentlig lavere nivå enn det ny minerallov legger opp til. Bergvesenets tilsynstjenester har inntil nå ikke vært gebyrbelagt. Det foreslås derfor en generell hjemmel i § 55 for å kreve gebyrer for utgifter knyttet til tilsyn. Departementet viser til at det er vanlig at offentlige etater gebyrbelegger slike tjenester.

Departementet vil fastlegge nivå og strukturen på tilsynsgebyrene i forskrift.

Det er i dag to årsavgifter til staten; årsavgift for muting (undersøkelsesrett) og årsavgift for utmål (utvinningsrett). Departementet foreslår å videreføre gjeldende rett, med to årsavgifter til staten og slik at manglende betaling av avgiftene medfører at retten til undersøkelse eller utvinning bortfaller innen en viss tid. Årsavgiftenes størrelse fastsettes i forskrift som i dag. Det gir enkle prosedyrer ved avgiftsendringer og mulighet for å bruke differensierte avgifter.

Grunneieren får i dag 1 promille av verdien av alt som driveren bryter ut fra rettighetsområdet (utmålet), og som han omsetter. I dag er det fastsatt et tak på maksimum 30 000 kroner per rettighetsområde. Mineralforetaket er unntatt fra avgiftsplikt i de to første driftsårene på forekomsten. Prinsippet om at grunneier skal tilgodeses gjennom årsavgift foreslås videreført i ny lov.

Grunneiers kompensasjon må stå i forhold til det rettighetsmessige tap og den praktiske ulempe som vedkommende påføres. Departementet mener dermed at grunneiere bør tilstås en høyere kompensasjon enn i dag, og foreslår å heve avgiften som utvinner av statens mineraler skal betale til grunneieren. Departementet har vurdert næringens synspunkter. Samtidig ønsker departementet å styrke grunneiers stilling. Det foreslås derfor en økning til 0,5 prosent, som er en vesentlig økning sammenlignet med dagens situasjon, samtidig som det foreslås å bedre den økonomiske kompensasjonen til grunneiere ved å oppheve ordningen med maksimalbeløp per rettighetsområde.

Departementet opprettholder forslaget om at årsavgift skal betales av omsetningsverdien fra det første året forekomsten er i drift. Det vil bli utarbeidet forskrifter om beregningsmetoden for årsavgifter samt for hvordan beregningen skal dokumenteres av utvinner. Forhøyet grunneieravgift i Finnmark vil også bli fastsatt i forskrift. Departementet legger til grunn at tillegget som følge av en forhøyet grunneier-

avgift maksimalt bør utgjøre et beløp tilsvarende den ordinære grunneieravgiften.

1.14 Overgangsregler

For å oppnå formålene med mineralloven foreslår departementet at loven også gjøres gjeldende for mineralvirksomheter som er i drift ved lovens ikrafttredelse.

Med den nye loven skal alle drivere behandles likt og ha samme plikter knyttet til driften. Lovens bestemmelser om sikrings- og oppryddingsplikt vil derfor gjelde også for eksisterende drivere uten behov for overgangsbestemmelser. I forbindelse med forskrifter til loven vil departementet innføre en garantiordning for å sikre oppfyllelse av disse pliktene. Her kan det være behov for overgangsordninger for eksisterende bedrifter, og departementet vil vurdere det nærmere i forbindelse med forskriftsarbeidet.

En rekke bergverksvirksomheter driver i dag uten noen form for kompetansekontroll med driveren, og det stilles få eller ingen krav til driften. Departementet foreslår som utgangspunkt at alle drivere innen fem år fra lovens ikrafttredelse skal omfattes av driftskonsesjonsordningen. Virksomheter med konsesjon etter annet lovverk omfattes ikke av den nye driftskonsesjonsordningen.

I Finnmark innføres det nye regler om at muter må søke Direktoratet for mineralforvaltning før det kan iverksettes undersøkelsesarbeider og utvinningsarbeider, se lovens § 17 og § 30. Dette kravet vil også gjelde for eksisterende mutinger og utmål i Finnmark og bidra til å ivareta samiske interesser ved slike aktiviteter.

Årsavgiften til grunneier ved drift på statens mineraler foreslås økt betydelig. Departementet foreslår at det gis en forskrift slik at eksisterende drivere får en overgangsperiode med gradvis opptrapping av avgiften til lovens nivå.

1.15 Administrative og økonomiske konsekvenser

1.15.1 Mineralforetakene

Undersøkernes rettigheter styrkes i lovforslaget. For grunneiernes mineraler blir det klarere regler for undersøkerens rettslige stilling. Spesielt kan nevnes at ekspropriasjonsreglene vil ivareta undersøkerens rettigheter bedre enn i dag uten at grunneierens eller brukerens rettigheter reduseres vesentlig.

De nye reglene innebærer at en del foretak pålegges nye plikter. Etter departementets syn vil imidlertid det store flertallet av foretakene få fordeler av den nye godkjennings- og tilsynsordningen.

Det er lagt vekt på å unngå "monopolisering" av områder og potensielle forekomster som ikke faktisk utvinnes. To viktige tiltak i denne retning vil være progressive satser for årsavgifter på undersøkelses-

og utvinningsretter, samt karantenetid på ett år for et foretak som gir slipp på en undersøkelsesrett.

Etter departementets mening vil det nye regelverket styrke konkurranseforholdene, bidra til administrative forenklinger og gi større forutsigbarhet for mineralforetakene.

For mineralforetakene vil det kunne bli økte kostnader ved gjennomføring av sikrings-, oppryddings- og miljøtiltak.

Etter departementets mening vil mineralforetakene likevel totalt sett kunne forvente å få en positiv økonomisk effekt av endringene i lovverket.

1.15.2 Eierne av mineralressursene

Loven vil ikke influere på grunneiers inntekter fra uttak på forekomstene av grunneiers mineraler. Loven med forskrifter regulerer derimot størrelsen på de inntekter som grunneierne skal ha fra mineralforetakenes drift på statens mineraler.

Innføring av leterett også etter grunneiers mineraler representerer formelt en innskrenkning av rettighetene til grunneierne.

Bestemmelsene som gir undersøker mulighet til å få tilgang til forekomsten ved ekspropriasjon, kan ses som en viss formell innskrenkning av grunneiers rettigheter. Samtidig vil grunneier, hvis vilkårene for ekspropriasjon er til stede, tilkjennes erstatning i samsvar med prinsippet om markedspris. Andre regelendringer som indirekte kan få betydning for grunneier er kravene til bergfaglig forsvarlig drift i samsvar med godkjent driftsplan, kravene til sikring og opprydding samt utvidet tilsyn. Sammen med krav om avsetning av midler til opprydding er dette bestemmelser som entydig vil være til grunneiers fordel.

1.15.3 Samiske interesser ved mineralvirksomhet

Flere bestemmelser i loven sikrer at samiske organer deltar ved behandlingen av mineralsaker. Dette omfatter retten til å bli hørt og til å klage på vedtak opp til Kongen i statsråd. Det er også forlenget varslingsfrist ved leting i Finnmark, og foretakene blir pålagt et utvidet dokumentasjonskrav for å belyse mineralvirksomhetens konsekvenser for samisk kultur og samisk næringsvirksomhet.

Det er for offentlige myndigheter egne regler om utøvelsen av forvaltningsskjønnet i mineralsaker ved at det skal legges vesentlig vekt på samiske interesser ved vurderingen av om mineraltillatelse skal gis (statens mineraler). Reglene gjelder i Finnmark og vil få betydning dersom det skal gjennomføres mineralaktiviteter i Finnmark.

1.15.4 Direktoratet for mineralforvaltning og annen offentlig forvaltning

Bergvesenet vil endre navn til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (Direktoratet for mineralforvaltning). Navneskiftet innebærer ingen endringer i etatens tilknytningsform eller organisering.

Etatens eksisterende oppgaver vil i all hovedsak bli videreført. Direktoratet vil også få nye oppgaver som følge av den nye loven, herunder ansvaret for den nye ordningen med driftskonsesjon. Ved at den nye loven skal dekke tilsyn med alle mineraluttak i landet, vil Direktoratet få langt flere tilsynsobjekter enn i dag. Direktoratet vil også bli tillagt ekspropriasjonsmyndighet på undersøkelsesstadiet.

Bergvesenet har i dag 18 stillinger. Et eventuelt behov for økt bemanning vil bli håndtert i ordinære budsjettprosesser.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, fra Senterpartiet, lederen Ola Borten Moe, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til at Ot.prp. nr. 43 (2008–2009) Om lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven), som avløser fem tidligere lover, representerer en betydelig forenkling av regelverket.

Komiteen har merket seg at næringen lenge har etterlyst en ny minerallov, og at arbeidet med denne nye loven har pågått i mer enn 15 år. Komiteen er opptatt av at den nye loven må skape forutsigbare og gode rammevilkår for norsk industri, og merker seg at det nå legges opp til et modernisert regelverk som gir en mer helhetlig regulering av bransjen, og at hull i dagens lovverk skal tettes.

Komiteen viser til at loven først og fremst inneholder bestemmelser som regulerer kommersiell leting, undersøkelser og utvinning av alle mineralske ressurser, bortsett fra olje, gass og vann. Loven regulerer alle typer mineraler, både statens og grunneiers, og utgangspunktet er at retten til å lete etter mineraler skal gjelde for alle. Komiteen har merket seg at selv om loven utvider leteretten til også å gjelde grunneiers mineraler, må retten til å undersøke og utvinne grunneiers mineraler i utgangspunktet fortsatt bygge på avtale med grunneieren. Komiteen me-

ner at man med dette legger til rette for en forsvarlig forvaltning av landets mineralressurser.

Komiteen vektlegger at det gjennom forslaget stimuleres til økt aktivitet for næringen. Komiteen viser til at Norge er et land med store mineralske ressurser, lang erfaring og høy kompetanse innenfor gruvevirksomhet. Utvinning og foredling av industri-mineraler er en næring i vekst. Komiteen har merket seg at selv om det norske fastlandet har store mineralressurser, så er det betydelig lavere leteaktivitet i Norge enn i andre nordiske land. Komiteen er opptatt av å legge til rette for nye muligheter for industrivirksomhet som mineralutvinning vil innebære, og viser til at norske mineralressurser representerer et stort potensial for industrielle muligheter på norsk fastland, spesielt i distriktene.

Komiteen er kjent med at norske mineraler, som titan, foredles til sluttprodukter som har økende etterspørsel internasjonalt, og ser det som viktig at det legges til rette for at mest mulig foredling kan skje her i landet. Komiteen ser det også som positivt at loven stiller like krav til hele mineralbransjen, slik at man fjerner utilsiktet konkurransevridning i bransjen.

Komiteen mener at loven på en god måte ivaretar samfunnets behov for kontroll med driften og for å sikre at driften skjer på en forsvarlig måte, bl.a. ved at det stilles nye kompetansekrav til utvinnere og til at forekomsten skal utnyttes på best mulig samfunnsmessig måte. Det er også viktig å ivareta miljømessige krav, og at driften skal være så skånsom som mulig mot naturen og omgivelsene. Komiteen støtter at loven i større grad enn tidligere stiller krav til sikring, opprydding og økonomiske garantier. Komiteen har merket seg at departementet vurderer ulike ordninger for å sikre finansiering av opprydding, både i forbindelse med undersøkelses- og driftsfasen, og ved avslutning av virksomhet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, viser til at den nye mineralloven gir tiltakshaver en aktivitetsplikt, både ved drift på statens og på grunneiers mineraler. For drift på alle typer mineraler, både statens og grunneiers, kreves det at myndighetene gir konsesjon. Driften skal igangsettes innen fem år etter at driftskonsesjonen er gitt, og driften kan ikke innstilles i mer enn ett år uten tillatelse. Flertallet støtter at man gjennom bestemmelsene om driftshvile sikrer en samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling og verdiskaping, samtidig som næringen gis rom for å tilpasse seg markedsforholdene.

Komiteen har merket seg at loven styrker de samiske interessene med hensyn til dagens regler,

men støtter at man på enkelte områder når det gjelder samiske interesser har funnet det hensiktsmessig å avvente det arbeidet som er i gang med å følge opp Samerettsutvalget II. Regjeringen har hatt fem konsultasjonsmøter med Sametinget om forslag til ny minerallov. Komiteen viser til at det ikke har vært mulig å komme fram til enighet om lovforslaget. Det vises til at mineralloven først og fremst er en bransjelo, som forventes å ha en positiv effekt for næringen. Av hensyn til næringen er det ikke ønskelig å utsette denne viktige loven ytterligere. Komiteen støtter dette. Komiteen har videre merket seg at Regjeringen har varslet at de i oppfølgingen med prosessen med Samerettsutvalget II vil vurdere behovet for endringer i mineralloven.

Komiteen er videre kjent med de utfordringer som næringen har med hensyn til rekruttering av kompetent arbeidskraft, og understreker at det må være et nasjonalt ansvar å sørge for nødvendig utdanningskapasitet slik at våre naturressurser kan forvaltes på en forsvarlig måte. I forbindelse med komiteens arbeid med lovproposisjonen har næringen fremmet forslag om et nasjonalt forskningsprosjekt for mineralbransjen, noe komiteen også ser behov for.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker betydningen av at det statlige virkemiddelapparatet har fokus på den betydning denne næringen kan ha for utvikling av nye arbeidsplasser. Flertallet har merket seg at det fra næringens side etterlyses større innsats fra offentlige institusjoner for å utløse det potensial som ligger i økt utvinning og foredling av norske mineraler. Flertallet har tro på at mineralloven vil være et første, viktig skritt for å bidra til dette.

Flertallet ser behov for at myndighetene legger til rette for at de forskjellige kompetansemiljøene innenfor mineral- og bergverksnæringen i større grad enn i dag inngår i et forpliktende, tverrfaglig samarbeid, for i større grad å kunne ta ut det potensial som næringen representerer. Aktører som naturlig vil inngå i et slikt samarbeid, er NGU, NIVA, Bergvesenet, bransjeorganisasjoner og akademier.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det under høringen ble gitt flere positive tilbakemeldinger til endringene som foreslås i mineralloven. Disse medlemmer har merket seg Norges Skogeierforbunds notat til næringskomiteen, datert 22. mars 2009, der viktigheten av at grunneier kan ha kontroll med forvaltningen av egne ressurser blir understreket. Norges Skogeierforbund påpeker også at grunneier skal varsles i forbindelse med leting, og at bergindustribedrifter bør inngå avtaler med grunneier

før de kan sette i gang undersøkelser og utvinning. Disse medlemmer støtter dette.

Disse medlemmer viser for øvrig til saksordførers merknader som omtaler at departementet vurderer ulike ordninger for å sikre finansiering av opprydding både i forbindelse med undersøkelses- og driftsfasen, og ved avslutning av virksomhet. Disse medlemmer støtter Norsk Bergindustri som i sin høringsuttalelse viser til viktigheten av at dette blir ivare tatt på en god måte, og ser at det kan være vanskelig å stille tilstrekkelig sikkerhet i oppstartsfasen. På denne bakgrunn vil disse medlemmer be Regjeringen vurdere en kombinasjon av bankgaranti og oppbygging av et fond til formålet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil vise til at det i lovens formålsparagraf legges til grunn en bærekraftig ressursutnyttelse av mineralressursene.

Disse medlemmer forutsetter at bærekraftig i denne sammenhengen innebærer en langsiktig forvaltning som ikke er til hinder for en økonomisk og effektiv ressursutnyttelse av mineralressursene ut fra dagens og morgendagens behov.

Disse medlemmer støtter utvidelsen av leteadgangen for mineraler, men ønsker at varslingsplikten overfor grunneier skal formaliseres gjennom krav om skriftlig varsling. Dette for å styrke grunneiers rettigheter, men også for å unngå konflikter som baserer seg på tvil om varslingsplikten er etterlevd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer også at Skogeierforbundet i høringsuttalelsen mener at inngrep av betydning bør medføre krav om samtykke fra grunneier. Det er disse medlemmer enige i, da det er vanskeligere å subjektivt avgjøre om et inngrep er til skade, slik Regjeringen foreslår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre foreslår derfor endringer i følgende paragraf:

"§ 9 annet ledd skal lyde:

Inngrep av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre foreslår endring i følgende paragraf:

"§ 10 første ledd andre punktum skal lyde:

Varsling skal skje skriftlig."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil understreke at det skal ytes full økonomisk erstatning til grunneier ved ekspropriasjon.

Disse medlemmer er opptatt av at den nye konsesjonsordningen ikke svekker muligheten for nyetableringer, da det vil undergrave noe av intensjonen med lovforslaget. Det er derfor viktig at konsesjonskravene er iht. målsettingen om økt mineralutvinning, og bidrar til nyetableringer innen næringen.

Disse medlemmer er skeptiske til at en garantiordning ikke blir ferdigbehandlet og regulert gjennom denne loven, men skal skje gjennom en forskriftsregulering på et senere tidspunkt. Dette er et spørsmål som vil være av stor økonomisk verdi for næringen, og må sees i direkte sammenheng med de nye bestemmelsene som etableres med sikring og plikt til opprydding. Disse medlemmer forventer at Regjeringen finner frem til en akseptabel garantiordning sammen med næringen, og legger frem forslag om dette for Stortinget.

Disse medlemmer registrerer at det i lovforslaget legges opp til økt bruk av avgifter. Disse medlemmer mener at avgiftene kun skal gå til å dekke faktiske utgifter det offentlige har i forbindelse med å forvalte regelverket overfor mineralnæringen.

Disse medlemmer mener at ekspropriasjonsregler etter mineralloven skal være en snever unntaksregel. Det skal være et vilkår for samtykke til ekspropriasjon av grunneiers mineraler at det har vært gjennomført forsøk på frivillig avtale, og at det skal ha vært fremsatt tilbud til grunneier om markedsvilkår for å drive ut mineralforekomster.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet forutsetter at Fosen-sakens påregnelighetsbetraktning ikke kan komme til anvendelse som begrensning i grunneiers rett til erstatning.

Disse medlemmer mener at mineralloven skal gjelde likt for hele landet og for alle befolkningsgrupper, og mener at ingen befolkningsgrupper eller områder skal gis særlige rettigheter eller reguleringer som vil gjøre mineralutvinning vanskeligere. Disse medlemmer vil derfor gå imot Regjeringens forslag til bestemmelser om særlige rettigheter for same og Sametinget med hensyn til mineralutvinning i Finnmark.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling av finnmarksloven, Innst. O. nr. 80 (2004–2005) der Fremskrittspartiet stemte imot å innføre en lov som ga befolkningsgrupper på bakgrunn av etnisk opprinnelse egne rettigheter til forvaltning av grunn og eiendomsrett. Disse medlemmer konstaterer nå at det er full konflikt mellom såkalte samiske interesser og forslag til ny minerallov, noe som overhodet ikke er overraskende for disse med-

lemmer. Opprettelsen av finnmarskloven og Finnmarkseiendommen er sterkt konfliktskapende og vil gi sterke begrensninger når det gjelder mulighet for næringsutvikling i området, og områder som kommer under denne type forvaltning i fremtiden. Disse medlemmer konstaterer at Sametinget ikke har ønsket å bli enig når det gjelder forslag til ny mineallov.

Disse medlemmer vil derfor stemme imot følgende lovtekst:

§ 2b, § 10 annet ledd, § 12 fjerde ledd, § 13 fjerde ledd, § 17, § 18 annet ledd, § 20 annet ledd, § 30, § 40 tredje ledd, § 43 fjerde ledd, § 58.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

§ 9 annet ledd skal lyde:

Inngrep av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

§ 10 første ledd andre punktum skal lyde:

Varsling skal skje skriftlig.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om erverv og utvinning av mineralressurser
(mineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 Lovens formål

Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling.

§ 2 Hensyn ved forvaltning og bruk av mineralressursene

Innenfor rammen av § 1 skal forvaltning og bruk av mineralressursene etter denne lov ivareta hensynet til:

- verdiskaping og næringsutvikling,
- naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsliv og samfunnsliv,
- omgivelsene og nærliggende områder under drift,
- miljømessige konsekvenser av utvinning, og
- langsiktig planlegging for etterbruk eller tilbakeføring av området.

§ 3 Saklig virkeområde

Loven gjelder aktiviteter som har til formål å kartlegge mineralske ressurser med sikte på utvinning.

Loven gjelder ethvert uttak av mineralske forekomster. Loven gjelder likevel ikke uttak som hovedsakelig er en del av annen utnyttelse av grunnen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke aktiviteter eller uttak som omfattes av loven. Tilsvarende kan bestemmes av Direktoratet for mineralforvaltning ved enkeltvedtak.

§ 4 Stedlig virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium med unntak av Svalbard. Loven gjelder ikke utenfor den private eiendomsrettens grenser i sjø.

§ 5 Forholdet til annet regelverk

Tillatelser etter denne lov erstatter ikke krav om tillatelse, godkjenning, arealplan eller konsesjon etter annen lovgivning. Leting, undersøkelse, utvinning og drift på mineralske forekomster kan bare utøves innenfor de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning.

§ 6 Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 7 Lovens mineral kategorier

Med statens mineraler menes i denne lov:

- metaller med egenvekt 5 gram/cm³ eller høyere, herunder krom, mangan, molybden, niob, vanadium, jern, nikkel, kobber, sink, sølv, gull, kobolt, bly, platina, tinn, sink, zirkonium, wolfram, uran, kadmium og thorium og malmer av slike metaller. Dette gjelder likevel ikke alluvialt gull,
- metallene titan og arsen og malmer av disse,
- magnetkis og svovelkis.

Med grunneiers mineraler menes i denne lov alle mineraler som ikke er statens mineraler etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke petroleum etter lov 4. mai 1973 nr. 21 om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde.

Kapittel 2. Leting

§ 8 Leteretten

Enhver kan lete etter mineralske forekomster på fremmed grunn med de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning. Leteretten omfatter ikke innsamling av mineraler som ligger utenfor lovens formål og virkeområde.

Letingen skal ikke være til hinder for andres undersøkelse, utvinning og drift etter denne lov.

§ 9 Leterettens omfang

Leteren kan foreta arbeider i grunnens overflate som er nødvendige for å påvise mineralske forekomster.

Inngrep som kan medføre skade av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 10 Varslingsplikt

Leteren skal varsle grunneieren og brukeren av grunnen senest en uke før letingen igangsettes. Varsling kan skje muntlig eller skriftlig. Dersom det er forbundet med urimelig ulempe å varsle muntlig eller skriftlig, kan varsling skje ved kunngjøring i en avis som er alminnelig lest på stedet.

Ved leting i Finnmark skal leter i tillegg skriftlig varsle Sametinget, Finnmarkseiendommen som grunneier og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 51, varsles muntlig. Varsling skal skje så tidlig som mulig og senest to uker før leting startes.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten og om unntak fra denne.

Kapittel 3. Undersøkelse av grunneiers mineraler

§ 11 Avtale om undersøkelsesrett

Den som vil undersøke forekomster av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

§ 12 Prøveuttak

I tillegg til avtale med grunneier krever prøveuttak særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m³ masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Før tillatelse gis, skal Direktoratet for mineralforvaltning gi grunneieren, brukeren av grunnen, fylkes-

mannen, fylkeskommunen og kommunen anledning til å uttale seg.

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning minst tre uker før arbeidene igangsettes. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjette ledd tilsvarende.

Kapittel 4. Undersøkelse av statens mineraler

§ 13 Søknad om undersøkelsesrett

Den som vil sikre seg rett til å undersøke forekomster av statens mineraler, må søke Direktoratet for mineralforvaltning om undersøkelsesrett. Undersøkelsesrett kan bare nektes dersom søkeren tidligere har brutt vesentlige bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Undersøkeren kan bare få én undersøkelsesrett i samme område.

Den som har utvinningsrett til forekomst av statens mineraler kan ikke søke om undersøkelsesrett i samme område.

I Finnmark skal Direktoratet for mineralforvaltning orientere grunneieren, Sametinget, det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften og kommunen om tillatelsen.

§ 14 Forholdet til andre rettighetshavere

Undersøkere med samme prioritet i et område har lik rett til å foreta undersøkelser.

En undersøker kan ikke uten samtykke foreta undersøkelser i området til en annen undersøker med bedre prioritet eller en utvinner av forekomst av statens mineraler.

§ 15 Undersøkelsesområdet

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesområdet, herunder om dets form og størrelse.

§ 16 Prioritet

Undersøkerens prioritet i et undersøkelsesområde regnes fra den dagen søknaden om undersøkelsesrett kommer inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av undersøkerens prioritet.

§ 17 Søknad om undersøkelser i Finnmark

I Finnmark gir ikke undersøkelsesretten rett til å foreta undersøkelser eller prøveuttak før Direktoratet for mineralforvaltning har gitt særskilt tillatelse til dette.

Undersøker skal i rimelig utstrekning fremskaffe opplysninger om direkte berørte samiske interesser i området som skal undersøkes.

Særskilt tillatelse kan avslås dersom hensynet til samiske interesser taler imot at søknaden innvilges. Ved vurderingen skal det legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden, kan det settes vilkår for å ivareta disse hensyn.

Ved behandlingen av søknaden skal Direktoratet for mineralforvaltning gi grunneieren, Sametinget, kommunen og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften anledning til å uttale seg.

Dersom Sametinget eller grunneieren går imot at søknaden innvilges, skal søknaden avgjøres av departementet.

Hvis departementet innvilger søknaden i tilfeller som nevnt i femte ledd, har klage til Kongen fra Sametinget eller grunneieren oppsettende virkning.

§ 18 Varslingsplikt

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning, grunneieren og brukeren av grunnen om undersøkelsene minst tre uker før arbeidene igangsettes. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og fylkesmannen.

I Finnmark skal undersøker i tillegg skriftlig varsle Sametinget og det aktuelle områdestyret og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. reindriftsloven § 51, varsles muntlig.

Varslet skal inneholde en plan for arbeidene og for atkomsten til og i undersøkelsesområdet, en redegjørelse for mulige skader som kan oppstå og for hvilke tiltak som skal settes i verk for å hindre slike skader.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten.

§ 19 Undersøkelsesrettens innhold

Undersøkeren kan gjøre nødvendig undersøkelse for å vurdere om det finnes en forekomst av mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Undersøkelsesretten omfatter nødvendig tilgang til grunnen for å foreta undersøkelsene, herunder midlertidig lagringsplass. Undersøkelsesretten omfatter ikke veirett.

Inngrep i grunnen som kan medføre vesentlig skade kan bare foretas med samtykke fra eieren og brukeren av grunnen.

§ 20 Prøveuttak

Prøveuttak krever særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes

uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m³ masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen. § 12 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjettede ledd tilsvarende.

§ 21 Sikkerhetsstillelse

Hvis eieren eller brukeren av grunnen krever det, skal undersøkeren stille sikkerhet for kostnader til sikringstiltak etter § 49, opprydding etter § 50 og for det ansvaret som kan oppstå etter § 52.

Tvist om omfanget av sikkerhetsstillelsen avgjøres ved skjønn, jf. § 53. Før slik tvist er avgjort, må undersøkelser ikke finne sted uten skjønnshets samtykke.

§ 22 Opphør av undersøkelsesretten

Undersøkelsesretten opphører når syv år er gått fra den dagen den ble utferdiget, eller når forlenget frist etter § 23 er utløpt. Fristen på syv år løper først fra den dagen undersøkeren får best prioritet i undersøkelsesområdet.

Når søknad om utvinningsrett eller forlengelse av undersøkelsesretten er kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristen etter første ledd, opphører undersøkelsesretten tidligst 30 dager etter avslag på søknaden eller tidligst samtidig med tildelingen av utvinningsretten.

§ 23 Forlengelse av undersøkelsesretten

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med inntil tre år, dersom søkeren sannsynliggjør at undersøkelsene ikke kan bli fullført innen fristen på grunn av ekstraordinære forhold som ikke skyldes søkeren.

Har det vært tvist om undersøkelsesretten eller om adgangen til å foreta undersøkelser, kan Direktoratet for mineralforvaltning etter søknad forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med like lang tid som arbeidene har vært forhindret på grunn av tvisten.

Søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristene etter § 22.

§ 24 Karantene ved opphør av undersøkelsesrett eller utvinningsrett

Den som tidligere har hatt en undersøkelsesrett med best prioritet, kan ikke få ny undersøkelsesrett i

samme undersøkelsesområde før ett år etter at undersøkelsesretten opphørte.

Den som tidligere har hatt utvinningsrett til forekomst av statens mineraler, kan ikke få ny undersøkelsesrett i samme utvinningsområde før ett år etter at utvinningsretten opphørte.

§ 25 *Undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale*

Departementet kan gi forskrift om undersøkerens plikt til å utarbeide, lagre og sende inn undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale.

§ 26 *Overdragelse av undersøkelsesrett*

Undersøkelsesrett kan overdras. Overdragelsen skal godkjennes av Direktoratet for mineralforvaltning. Ved overdragelse gjelder §§ 13 og 27 tilsvarende. Søknad om godkjennelse skal sendes Direktoratet for mineralforvaltning uten ugrunnet opphold etter at avtale om overdragelsen er inngått.

Hvis noen erverver mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i et selskap med undersøkelsesrett, og erververen eller annen person eller selskap som nevnt i § 27 første ledd allerede har en undersøkelsesrett i samme eller overlappende område, skal den ene rettigheten enten avhendes eller begjæres slettet.

Direktoratet for mineralforvaltning skal fastsette en frist for avhending eller begjæring om sletting. Oversittes fristen, skal Direktoratet for mineralforvaltning slette en av rettighetene.

§ 27 *Likestilling av personer og selskaper med søker*

Følgende personer eller selskaper skal likestilles med søkeren ved anvendelsen av § 13 andre og tredje ledd og § 24:

- a) ektefelle eller person som søkeren bor sammen med i ekteskapsliknende forhold,
- b) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken av søkeren,
- c) slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
- d) selskap innen samme konsern som søkeren,
- e) selskap der søkeren selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til d eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler, og
- f) person som selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til e eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i søkeren.

Direktoratet for mineralforvaltning kan gjøre unntak fra første ledd ved enkeltvedtak.

Kapittel 5. Utvinningsrett til grunneiers mineraler

§ 28 *Avtale om utvinningsrett*

Den som vil utvinne forekomst av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

Kapittel 6. Utvinningsrett til statens mineraler

§ 29 *Søknad om utvinningsrett*

Undersøker med best prioritet kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om utvinningsrett. Utvinningsrett skal gis når søkeren sannsynliggjør at det i undersøkelsesområdet finnes en forekomst av statens mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Det kan ikke tildeles flere utvinningsretter i samme område.

Dersom søknaden gjelder områder som ikke er dekket av området for undersøkelsesretten, regnes søknaden også som søknad om undersøkelsesrett. Søknaden får prioritet fra den dagen søknaden kom inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Undersøkere med samme prioritet har lik rett til å søke utvinningsrett. Blir utvinningsrett gitt til flere enn én, får de retten i fellesskap, med mindre partene blir enige om en annen ordning. Ved uenighet om utnyttelsen av utvinningsretten, kan hver av dem kreve fellesskapet oppløst. Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige § 15 gis anvendelse så langt den passer.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i forbindelse med tildeling av utvinningsrett.

§ 30 *Utvinningsrett i Finnmark*

Bestemmelsene i § 17 gjelder tilsvarende for utvinningsrett i Finnmark.

§ 31 *Utvinningsområdet*

Departementet kan gi forskrift om utvinningsområdet, herunder om form, størrelse og merking.

§ 32 *Utvinningsrettens innhold*

Utvinner kan ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av statens mineraler i utvinningsområdet. Forekomst av grunneiers mineraler kan tas ut så langt det er nødvendig for å ta ut forekomst av statens mineraler.

Utvinner kan nyttiggjøre seg forekomst av grunneiers mineraler som blir tatt ut i medhold av første ledd. Dette gjelder likevel ikke hvis Direktoratet for mineralforvaltning før driften settes i gang finner at mineralforekomstene åpenbart kan utnyttes selvstendig. Grunneieren eller den som utleder sin rett fra vedkommende, har i slike tilfeller rett til enten

å overta mineralforekomstene mot å betale utvinningen av forekomst av statens mineraler et vederlag, eller å overlate utnyttelsen til utvinningen av forekomst av statens mineraler mot at denne betaler et vederlag. Tvist om vederlagets størrelse avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 33 Opphør av utvinningsrett

Utvinningsrett opphører når

- a) driftskonsesjon etter § 43 ikke er gitt innen ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt,
- b) uttaket ikke faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og det er gått mer enn ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt uten at drift er satt i gang,
- c) forlenget frist etter § 34 er utløpt, eller
- d) ett år er gått siden driftskonsesjonen bortfalt.

Dersom det er søkt om driftskonsesjon etter § 43 eller om forlengelse etter § 34 og søknaden avslås, opphører utvinningsretten tidligst 30 dager etter avslaget. Utvinningen beholder sin rett i den delen av utvinningsområdet som ikke er omfattet av søknaden om driftskonsesjon inntil fristen etter første ledd bokstav a eller en forlenget frist etter § 34 er løpt ut.

§ 34 Forlengelse av utvinningsrett

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 33 første ledd bokstav a og b med inntil ti år av gangen. Forlengelse av fristen bør normalt gis dersom forekomsten må anses å være en rimelig reserve for søkerens drift. En søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning innen fristen i § 33 første ledd bokstav a til c.

§ 35 Overdragelse av utvinningsrett

Ved overdragelse av utvinningsrett gjelder § 26 tilsvarende.

§ 36 Tinglysing

Utvinningsrett skal tinglyses i grunnboken.

Overdragelse og pantsettelse av utvinningsrett får rettsvern ved tinglysing i grunnboken. Det samme gjelder for andre rettsstiftelser i utvinningsretten dersom ikke annet er bestemt i forskrift i medhold av tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om tinglysing etter første og andre ledd.

Kapittel 7. Ekspropriasjon

§ 37 Ekspropriasjon av grunneiers mineraler

Enhver kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å undersøke om det finnes forekomst av grunneiers mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas

å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid.

Enhver kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

- a) forekomst av grunneiers mineraler,
- b) nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, herunder atkomst til forekomsten,
- c) nødvendig grunn og rettigheter til foredling av grunneiers mineraler.

Ved vurderingen av om ekspropriasjon skal innvilges skal det legges vekt på om søker har undersøkt forekomsten.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 38 Ekspropriasjon av grunn og rettigheter for undersøkelse og utvinning av statens mineraler

Undersøkeren kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å kunne foreta undersøkelsen. Dersom det er en undersøker med bedre prioritet i undersøkelsesområdet, skal tillatelse til ekspropriasjon bare gis hvis vedkommende samtykker.

Utvinner av forekomst av statens mineraler kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

- a) nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, og
- b) nødvendig grunn og rettigheter til foredling av mineraler.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 39 Erstatning

Ved ekspropriasjon av rett til å utvinne forekomst av grunneiers mineraler etter § 37 andre ledd bokstav a skal erstatningen fastsettes på grunnlag av markedspris og uavhengig av påregnelighetskravet i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonserstatningslova) §§ 5 og 6. Erstatningen skal settes til en avgift per utvunnet enhet av mineralet hvis ikke særlige grunner taler mot dette. Det kan fastsettes en minsteavgift som skal betales uavhengig av produksjonens størrelse.

Ved ekspropriasjon etter § 37 første ledd og andre ledd bokstav b og c og § 38 skal det ytes erstatning etter ekspropriasjonserstatningslova.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp. Engangserstatning kan likevel fastsettes dersom særlige grunner foreligger.

Hver av partene kan kreve at erstatningen skal fastsettes ved nytt skjønn når det er gått ti år siden erstatningen ble fastsatt.

Blir driften nedlagt, bortfaller erstatningen fra og med kalenderåret etter nedleggelsen.

§ 40 *Alminnelige ekspropriasjonsregler*

Om ikke annet er bestemt i dette kapittel, gjelder bestemmelsene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom (oreigningslova) og ekspropriasjonserstatningslova så langt de passer ved ekspropriasjon etter §§ 37 og 38.

Er det satt vilkår om at retten som eksproprieres skal anvendes på en bestemt måte innen en viss frist, og fristen oversittes, kan den opprinnelige eieren eller rettighetshaveren kreve ekspropriasjonsvedtaket omgjort.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjette ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om tillatelse til ekspropriasjon i Finnmark.

Kapittel 8. Drift

§ 41 *Bergfaglig forsvarlig drift*

Drift på mineralforekomster skal skje på en bergfaglig forsvarlig måte.

§ 42 *Meldepliktige uttak*

Ved uttak over 500 m³ masse skal det sendes melding til Direktoratet for mineralforvaltning. Meldingen skal sendes inn minst 30 dager før oppstart av drift.

I særlige tilfeller kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve fremlagt driftsplan. Direktoratet for mineralforvaltning kan bestemme at drift ikke kan settes i gang før driftsplanen er godkjent.

§ 43 *Konsesjonspliktige uttak (driftskonsesjon)*

Samlet uttak av mineralforekomster på mer enn 10 000 m³ masse krever driftskonsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning. Ethvert uttak av naturstein krever driftskonsesjon. Prøveuttak etter §§ 12 og 20 krever ikke driftskonsesjon.

Driftskonsesjon kan bare gis til den som har utvinningsrett. Ved vurdering av om driftskonsesjon skal gis, skal det legges vekt på om søker er skikket til å utvinne forekomsten. Det kan settes vilkår i konsesjonen. Driftsområdet skal fastsettes i konsesjonen. Søknaden om driftskonsesjon skal inneholde driftsplan.

Konsesjonen kan tidsbegrenses. Det kan bestemmes at konsesjonen skal revideres etter en nærmere angitt tid. Konsesjonen kan uansett revideres hvert tiende år.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjette ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om driftskonsesjon i Finnmark.

Departementet kan gi forskrifter om

- a) driftskonsesjon og unntak fra krav om driftskonsesjon,
- b) krav til faglige kvalifikasjoner hos personell som

forestår drift av mineralforekomster etter denne lov, samt regler om godkjenning av tilsvarende kompetanse for borgere fra EØS-området.

§ 44 *Melding om igangsetting og stans av drift*

For konsesjonspliktige tiltak etter § 43 skal det sendes inn melding til Direktoratet for mineralforvaltning før drift startes, stanses midlertidig eller legges ned.

§ 45 *Bortfall av driftskonsesjon*

En driftskonsesjon bortfaller hvis ikke driften er satt i gang senest fem år etter at den ble gitt. Det samme gjelder hvis driften blir innstilt i mer enn ett år. Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter første og andre punktum. Fristen etter andre punktum kan forlenges med inntil tre år av gangen. Det kan settes vilkår for forlengelsen.

Driftskonsesjon faller også bort dersom

- a) utvinningsretten slettes,
- b) avtalen om rett til å utnytte forekomst av grunneiers mineraler opphører, eller
- c) skjønn ikke er krevd innen ett år etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt etter § 37 andre ledd bokstav a.

§ 46 *Opplysninger om drift*

Departementet kan gi forskrift om plikt til å sende inn driftsrapport til Direktoratet for mineralforvaltning og om rapportens innhold.

Kapittel 9. Generelle bestemmelser

§ 47 *Områder unntatt fra leting og undersøkelse*

Det kan ikke letes og undersøkes i områder som omfattes av lov xx. xxxx 2009 nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven).

Leter og undersøker må ikke uten samtykke fra grunneieren, brukeren av grunnen og vedkommende myndighet lete eller undersøke i:

- a) innmark,
- b) industriområder, herunder massetak, brudd eller gruve i drift,
- c) område som ligger mindre enn 100 meter fra bygning brukt til permanent eller midlertidig bolig, herunder hytte,
- d) område for anlegg for allmenntilgjengelige formål og steder som ligger mindre enn 20 meter fra slike anlegg,
- e) område som hører til militært anlegg eller øvingsområde,
- f) nedlagte gruveområder, herunder bergvelter og avgangsdeponier.

Departementet kan i forskrift fastsette at andre ledd skal gjelde tilsvarende for andre områder enn de som er nevnt i andre ledd.

Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad bestemme at forekomst av statens mineraler kan undersøkes i områder som nevnt i andre ledd dersom fordelene ved undersøkelsene er større enn den skade og ulempe det vil påføre grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 48 Varsomhetsplikt

Arbeider etter denne lov skal utføres med varsomhet slik at skadene ikke blir større enn nødvendig, og slik at arbeidene ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 49 Sikringsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal iverksette og vedlikeholde sikringstiltak for hele området slik at arbeidene ikke medfører fare for mennesker, husdyr eller tamrein. Utvinner og driver har tilsvarende sikringsplikt for gruveåpninger, tipper og utlagte masser utenfor rettighetsområdet med tilknytning til området.

Utvinnere og drivers sikringsplikt etter første ledd gjelder også for tidligere arbeider som er foretatt av andre.

Området skal være varig sikret når arbeidene avsluttes.

Departementet kan gi forskrift om hvordan åpninger i grunnen og andre inngrep i terrenget skal sikres og om vedlikeholdet av sikringstiltakene.

§ 50 Oppryddingsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal sørge for forsvarlig opprydding av området mens arbeidene pågår og etter at disse er avsluttet. Direktoratet for mineralforvaltning kan fastsette en frist for når oppryddingen skal være avsluttet.

§ 51 Dekning av kostnader ved opprydding og sikring

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som vil foreta eller har satt i gang undersøkelser, herunder prøveuttak, eller drift på mineralforekomster, å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 49 og oppryddingstiltak etter § 50.

Departementet kan gi forskrift om krav til sikkerhetsstillelsen.

§ 52 Erstatningsplikt

Leteren plikter uten hensyn til skyld å erstatte skade som arbeidene påfører grunnen, bygninger eller anlegg. Første punktum gjelder tilsvarende for den ulempe som påføres grunneieren eller brukeren av grunnen.

For undersøker av forekomst av statens mineraler gjelder første ledd tilsvarende. Det samme gjelder for undersøker av forekomst av grunneiers mineraler, dersom ikke erstatningsansvaret er regulert i avtale med grunneier.

Tvist om krav om erstatning avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 53 Skjønn

Skjønn etter §§ 21, 32, 52 og 57 skal holdes som rettslig skjønn.

Nødvendige utgifter som etter lovverket er forbundet med et skjønn etter §§ 21, 32, 52 og 57 dekkes av leteren, undersøkeren og utvinneren. Ved over-skjønn gjelder likevel lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 54 a.

Skjønnsretten kan foreta de granskinger av eendommen som skjønnsretten finner nødvendig. Volder granskingen tap eller ulempe, fastsettes erstatningen for dette under skjønn.

§ 54 Krav til søknader og bruk av elektronisk kommunikasjon

Departementet kan gi forskrift om

- a) hvilke opplysninger søknader skal inneholde, om bruk av bestemte søknadsskjemaer og om søkerens plikt til å gi tilleggsopplysninger, og
- b) bruk av elektronisk kommunikasjon.

Kapittel 10. Gebyrer og avgifter

§ 55 Behandlings- og tilsynsgebyr

Departementet kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader og for tilsyn etter denne lov.

§ 56 Årsavgift til staten

Undersøker og utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten for undersøkelsesrett og utvinningsrett. Avgiftenes størrelse fastsettes i forskrift etter tredje ledd.

Avgiftene skal betales forskuddsvis til Direktoratet for mineralforvaltning innen 15. januar. Blir avgiftene ikke betalt innen fristen, skal en tilleggsavgift på 50 prosent betales innen 30. april samme år. Direktoratet for mineralforvaltning kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra dette. Rettigheten faller bort dersom tilleggsavgiften ikke blir betalt innen fristen.

Departementet kan gi forskrift om størrelsen på årsavgift etter første ledd og om betalingen av disse.

Departementet kan gi forskrift om at den som utvinner forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten.

§ 57 Årsavgift til grunneieren

Utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale grunneieren en årlig avgift på 0,5 prosent av

omsetningsverdien av det som utvinnes. Avgiften for det enkelte år forfaller til betaling 31. mars året etter.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles avgiften mellom dem i forhold til det areal hver av dem eier i utvinningsområdet.

Twist om beregningen eller fordelingen av avgiften avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av årsavgiften og om plikt til å føre protokoll for beregningen.

§ 58 *Forhøyet grunneieravgift i Finnmark*

For utvinning av statens mineraler på Finnmarkseiendommens grunn kan departementet ved forskrift fastsette en høyere årsavgift til grunneier enn angitt i § 57 første ledd første punktum.

Kapittel 11. Tilsyn

§ 59 *Tilsyn*

Direktoratet for mineralforvaltning skal føre tilsyn med at

- a) undersøkelse, herunder prøveuttak, og drift foregår på en bergfaglig forsvarlig måte i samsvar med lovens krav,
- b) vilkår, godkjent driftsplan og pålegg gitt i eller i medhold av denne lov overholdes,
- c) sikrings- og oppryddingsplikten etterleves, og
- d) arbeider ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 60 *Undersøkelser og rett til opplysninger ved tilsyn*

Direktoratet for mineralforvaltning skal ved tilsyn ha uhindret tilgang til områder og anlegg og kunne foreta nødvendige undersøkelser av slike områder og anlegg.

Tiltakshaver plikter etter pålegg å legge frem for Direktoratet for mineralforvaltning opplysninger, dokumenter eller annet materiale av betydning for tilsynet. Når særlige grunner tilsier det, kan slike opplysninger etter pålegg kreves av andre.

Utgiftene til tilsyn kan kreves dekket av den som tilsynet retter seg mot.

§ 61 *Internkontroll*

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven overholdes.

Kapittel 12. Forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

§ 62 *Pålegg*

Direktoratet for mineralforvaltning kan gi pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med be-

stemmelser eller vedtak gitt i eller i medhold av loven. I pålegget skal det settes en frist for oppfyllelse.

§ 63 *Umiddelbar iverksetting ved Direktoratet for mineralforvaltning*

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning sørge for å iverksette tiltaket.

Tiltak kan iverksettes uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge overhengende fare, eller dersom det etter omstendighetene vil være urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige.

Utgiftene til iverksettingen kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 64 *Midlertidig stans av virksomhet*

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve midlertidig stans av virksomheten.

Direktoratet for mineralforvaltning kan iverksette midlertidig stans av virksomheten uten forutgående pålegg dersom dette er nødvendig for å avverge overhengende fare.

Utgiftene til å stanse virksomheten kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 65 *Endring og tilbakekall av tillatelse mv.*

Departementet og Direktoratet for mineralforvaltning kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse etter loven eller forskrift i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake dersom

- a) det foreligger grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven,
- b) innehaveren av tillatelsen ikke etterkommer pålegg etter § 62,
- c) tillatelsen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning,
- d) vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen er bortfalt, eller
- e) det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Endring og tilbakekall av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som det må påregnes at en endring eller et tilbakekall vil påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og

ulempene som endringen eller tilbakekallet for øvrig vil medføre.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og tilbakekall av tillatelser.

§ 66 *Tvangsmulkt*

For å sikre at bestemmelsene i loven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan Direktoratet for mineralforvaltning treffe vedtak om tvangsmulkt som tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Dersom særlige grunner tilsier det, kan tvangsmulkt fastsettes på forhånd, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor den ansvarliges kontroll. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, skal tvangsmulkten som hovedregel ilegges dette. Er tvangsmulkt ilagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap. Er flere ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de solidarisk for betaling av tvangsmulkten.

Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Direktoratet for mineralforvaltning kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulkens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

§ 67 *Overtredelsesgebyr*

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, å betale et pengebeløp til statskassen (overtredelsesgebyr). Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmålingen skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er og graden av skyld.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr, herunder om vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr, om størrelsen på

overtredelsesgebyret, om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall og om frafall av ilagt overtredelsesgebyr.

Kapittel 13. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

§ 68 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 69 *Overgangsbestemmelser*

1. Søknader etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven), lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster (kalkstensloven), lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster (kvartsloven), lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster (mineralavståingsloven), lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) kapittel II, jf. kapittel V, som er innkommet til rette instans før lovens ikrafttreden, behandles etter nevnte regelverk.
2. Mutingsbrev etter bergverksloven kapittel 3 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som undersøkelsesrett etter denne lov og med samme prioritet som mutingsbrevet hadde etter bergverksloven § 16. Fristen i § 22 første ledd regnes fra utstedelsen av mutingsbrevet.
3. Utmål etter bergverksloven kapittel 4 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som utvinningsrett etter denne lov. Fristen i § 33 første ledd bokstav a løper fra utstedelsen av utmålet. Bestemmelsene i § 45 første ledd gjelder fra lovens ikrafttreden med mindre annet følger av konsesjonsvilkår gitt før dette tidspunktet.
4. Bestemmelsen i § 20 er ikke til hinder for at den som ved lovens ikrafttreden har igangsatt prøve-drift med hjemmel i industrikonsesjonsloven, fortsetter slik virksomhet i inntil ett år etter lovens ikrafttreden.
5. Igangværende drift med konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 13, ervervskonsesjon etter kalkstensloven, kvartsloven og konsesjonsloven kan fortsette driften uten hinder av § 43 på de vilkår som gjelder etter konsesjonen. Konsesjonsvilkår som strider mot denne lovens øvrige regler med unntak av § 45 første ledd, skal likevel vike. Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad endre vilkårene i konsesjonen. Direktoratet for mineralforvaltning kan dersom særlige grunner tilsier det, likevel kreve at tiltakshaver søker driftskonsesjon etter § 43.

6. Ved lovens ikrafttredelse skal drivere på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 sende melding og driftsplan til Direktoratet for mineralforvaltning. Igangværende drift på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 skal innen fem år fra lovens ikrafttredelse oppfylle kravene i § 43. Direktoratet for mineralforvaltning kan i det enkelte tilfelle fravike denne tidsfristen.
7. Igangværende virksomheter omfattes av § 51 fem år fra lovens ikrafttreden.
8. For igangværende drift på forekomst av statens mineraler kan departementet fastsette en gradvis opptrapping av årlig avgift til grunneier de fem første årene etter lovens ikrafttredelse.

§ 70 Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster oppheves.
2. Lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster oppheves.
3. Lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster oppheves.
4. Lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk oppheves.
5. Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. endres slik:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om erverv av vannfall m.v.

§ 11, § 12, § 13, § 17, § 18, § 28, § 40 og § 41a oppheves.

§ 29 skal lyde:

Avtale som måtte komme i strid med bestemmelse i § 36, kan bare forlanges fullbyrdet såfremt konsesjon til ervervet blir meddelt.

Håndgivelse eller annen rettshandel, hvorved noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 års forløp. Er den tinglyst, skal den ved fristens utløp utslettes av grunnboken.

6. Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom endres slik:

§ 30 nr. 8 og nr. 17 oppheves.

Ny § 30 nr. 32 skal lyde:

Lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

7. Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. endres slik:

§ 2 andre ledd skal lyde:

Loven omfatter ikke erverv

1. *som er konsesjonspliktige etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. kapittel I,*
2. *som er konsesjonspliktige etter lov 29. juni 1990 nr. 50 kapittel 3 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.,*
3. *som har sitt grunnlag i ekspropriasjonstillatelse etter lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 37 andre ledd og § 38 andre ledd,*
4. *som er nødvendig for drift på mineralsk forekomst når erververen sender søknad om driftskonsesjon etter lov xx. xxxx 2009 nr. xx om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 43 og driftskonsesjon innvilges.*

Oslo, i næringskomiteen, den 2. juni 2009

Ola Borten Moe

leder

Arne L. Haugen

ordfører

